

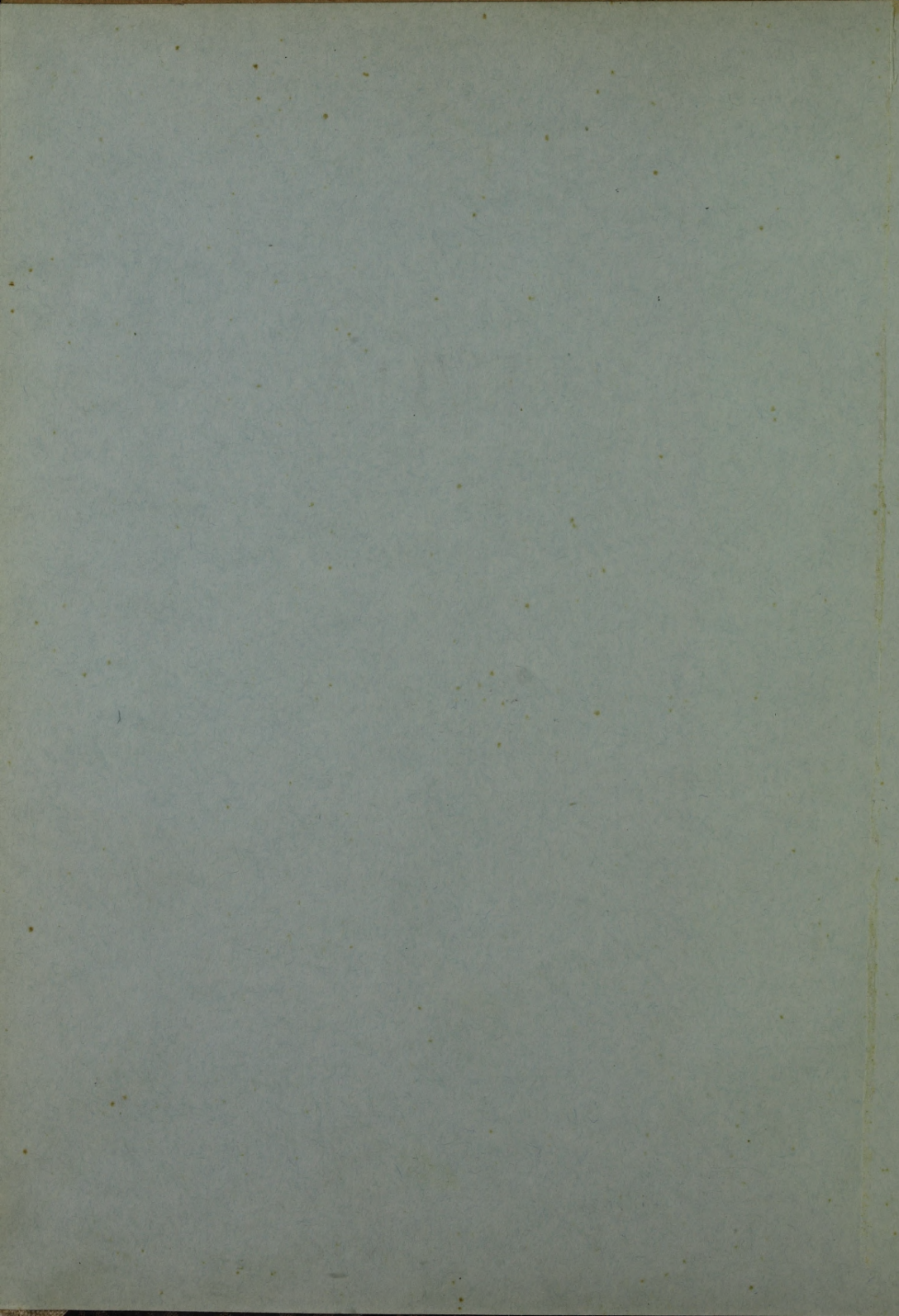
M. SKUJENIEKS

LATVIJA

1918.—1928. GADOS

RIGĀ, 1928. GADĀ
VALSTS STATISTISKĀS PĀRVALDES IZDEVUMS

~~33~~
1242

22

VII št.

p.

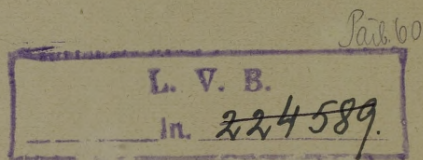
M. SKUJENIEKS

LATVIJA

1918.—1928. GADOS

RĪGĀ, 1928. GADĀ
VALSTS STATISTISKĀS PĀRVALDES IZDEVUMS

0309046508

Latvijas valsts ir desmit gadus pastāvējusi. Šis laika sprādis ir pietiekoši liels, lai mestu skatu atpakaļ un palūkotos, kas šinī laikā ir pastādāts, kas ir panākts. Desmit gadus ilgs laiks ir pietiekoši liels, lai varētu pārlicināties, vai jaunradītā valsts ir dzīvības spējīga, vai tauta, kuŗa grūtās cīņās šo valsti ir radījusi, to prot arī izkopt un izveidot, vai valsts pieņemas spēkos, aug un attīstas, vai, izejot no apstākļiem, kuŗos valsts radīta, ir novērojama uz priekšu iešana, vai stāvēšana uz vietas vai pat slidēšana uz leju.

Visšķaidrāko atbildi uz visiem šiem jautājumiem mums var dot objektīvi skaitļi. Tālab arī šīs grāmatīņas nolūks ir sniegt nedaudzus pamata skaitļus par svarīgākām mūsu dzīves nozarēm un ar tiem populārā veidā rādīt, kas Latvijā pēdējos desmit gados ir panākts.

Jau pavisms novērotājs var viegli saredzēt milzīgo starpību starp Latviju 1918. gadā un 1928. gadā. No visām Eiropas zemēm Latvija ir tā, kuŗa pasaules karā, revolūcijā un brīvības karos ir visvairāk cietusi. No visām Eiropas tautām latviešu tauta ir tā, kuŗa kara laikā ir nesusi vissmagākos upurus. Pat Francija un Beļģija relatīvi ir daudz mazāk zaudējušas. Kad 1918. gadā nodibinājās neatkarīgā Latvija, tad mūsu zeme bija izpostīta, izlaupīta, iedzīvotāju atstāta un bezgala nabaga. Gadiem ilgi miljoniem svešu kara-

vīru bija staigājuši pa mūsu zemi. Gadiem ilgi Latvijas serdē pie Daugavas krastiem atradās naidīgo varu kaujas līnija. Uguns un brutalā nesaudzība tur postīja Latvijas sētas un druvas. 1920. gadā 78 278 lauku ēkas bija galīgi nopostītas un 104 574 ēkas pa daļai nopostītas, kas iztaisa vienu ceturto daļu no visām ēkām. Latvijas bagātākos apvidus iedzīvotāji bija atstājuši. Lauki un dārzi aizauga nezālēm un krūmiem. Zemgalē bija apvidi, kur $\frac{3}{4}$ no aŗamzemes atradās atmatā. Dzīvais un nedzīvais inventars bija izputējis. Pilsētās evakuācija bija nopostījusi rūpniecību. Atlika vienīgi lielo fabriku ēku tukšie un klusie mūri. Ostas gadiem ilgi bija slēgtas un līdz ar to izbeigta rosīgā tirdzniecība. Daudzu paaudžu ietaupījumi līdz ar devalvaciju pārvērtās nevērtīgos papīros. Tumša, bezgala drūma bija Latvijas aina 1918. gadā. Vēl grūtāku stāvokli padarīja šausmīgās brūces, kuŗas Latvijas tautai bija sīstas viņas dzīvās miesās. 1920. gadā Latvijā iztrūka 400 000 vislabākos spēka gados (20—40 g. veco) stāvošo cilvēku, kuŗu vairākums (250 000) bija vīrieši. Arī nākotnē rādījās bēdīga aina, jo pateicoties lielajai mirstībai un mazajai dzimstībai iztrūka 250 000 bērnu.

Šādos bezgala drūmos un tumšos apstākļos nāca 1918. g. 18. novembris. Bet valsts pirmie pastāvēšanas gadi nebija veltīti mierīgam jaunradošam

darbam. Jaunajai valstij uzbruka ienaidnieki kā no austrumiem tā no rietumiem. Pasaules karā izmocītai tautai un izpostītai zemei vēl gandrīz divus gadus bija jācīnās dēļ savas patstāvības. No cīņām Latvija iznāca kā uzvārētāja. Uz drupām ar pamazinātiem spēkiem Latvijas tautai bija jārada itin viss no jauna. Atjaunošanas darbs bija bezgala grūts. Daudzas lietas nav nokārtotas tik labi kā to varēja sagaidīt. Jaunie apstākļi dažam labam radīja vilšanos. Tālab pelēkā ikdienībā, it sevišķi mūsu presē, redzam vienmēr pastrīpotas mūsu dzīves tumšās un ļaunās puses. Tanī pašā laikā kluso sabiedriski derīgo darbu maz ievēro. Un tomēr, kad palūkojamies kas Latvijā nedaudzos gados ir panākts, tad redzam visās dzīves nozarēs strauju progresu. ~~X~~Atmatā atstātie lauki atkal ir apstrādāti un aŗamās zemes platība tagad ir lielāka nekā pirms kara. Kara izpostītos apgabalos, kur vēl nesen bija tikai drupu kaudzes, tagad ir uzceltas jaunas būves un visā Latvijā ir radītas desmitiem tūkstošiem jaunu saimniecību, ar ēkām un inventaru. Izpostītie satiksmes ceļi ar katru gadu uzlabojas, būvēti jauni dzelzceļi, vagoni un šosejas. Ostas ir izbūvētas un pildas kuģiem. Kara laikā iznīcinātā tirdzniecības flote ir atkal atjaunota. Lielrūpniecībā ir nodarbināti divas trešdaļas no pirmskara strādniekiem. Latvija ir vienīgā valsts, kuŗa bez palīdzības no ārienes ir stabilizējusi savu valutu.

Izglītības un kulturas laukā ir pastrādāti agrāk necerēti lieli darbi. Visur, itin visur mēs esam gājuši uz priekšu. Ar to nav teikts, ka

vēl daudz, ļoti daudz nebūtu darāms, ka ļoti daudzās dzīves nozarēs vēl smagi nesajustu kara sekas. Bet ar to ir teikts, ka Latvija ar katru gadu aug un attīstas, ka labklājības līmenis nemitīgi paceļas, ka tautas un valsts bagātība pieņemas. Tagadējā paaudze ir nesusi smagus upurus jo tai ir jāveic darbi, kuŗus normalos apstākļos veic paaudžu laikā. Valsts ir prasījusi no pilsoņiem lielus upurus. Bet šo upuru augļi ir skaidri saredzami. Pēdējos gados Latvijā ir milzu soliņiem gājusi uz priekšu. Šos panākumus katrs var redzēt. Pirmā un galvenā kārtā šie panākumi ir visas tautas kolektīvs nopelns. Tikai pateicoties tam apstāklim, ka Latvijas tauta visās darba nozarēs ir neatlaidīgi un nenogurstoši strādājusi, mēs varam atzīmēt tik ļoti ievērojamus panākumus.

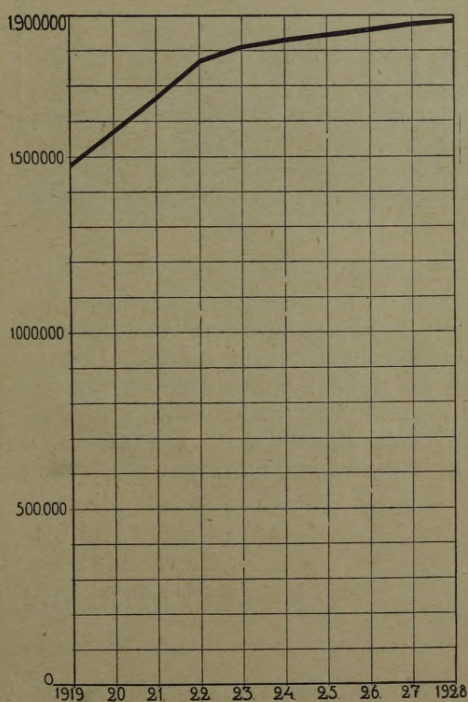
Pēc 10 patstāvības gadiem, novērtējot pastrādāto darbu, ir skaidri redzami daudzie un lielle panākumi. Ir redzams, ka tautas un valsts darba rezultāts nav vienīgi negatīvu faktu sakopojums, kā tas varētu likties paviršam novērotājam, bet ka ir pastrādāts liels un paliekošs darbs, kuŗa augļi nākotnē nenovēršami atvieglos tautas dzīvi. Tik ārkārtīgi grūtos apstākļos gūtie panākumi ir labākā ķīla nākotnei un Latvijas tauta var būt lepna, ka tā vienīgi pašas spēkiem no nekā ir radījusi savu valsti, kuŗa nedaudzos gados visās dzīves nozarēs uzrāda lielus un jūtamus panākumus.

Šī mazā grāmatiņa sniedz skaitļus par svarīgākām dzīves nozarēm un pierāda, ka augstāk sacītais ir patiesība.

I. Iedzīvotāji.

1. IEDZĪVOTĀJU SKAITA PIEAUGŠANA.

1919.	—	1 480 000
1920.	—	1 571 000
1921.	—	1 666 900
1922.	—	1 773 000
1923.	—	1 805 200
1924.	—	1 827 000
1925.	—	1 843 400
1926.	—	1 858 000
1927.	—	1 870 500
1928.	—	1 884 000

Iedzīvotāju skaits Latvijā pēdējo 10 gadu laikā ir nemitīgi pieaudzis. Pirms kara 1914. gadā Latvijā bija 2 552 000 iedzīvotāji, bet 1917. gadā Latvijas iedzīvotāju skaits tikko pārsniedza vienu miljonu. Kopš šā laika sākās bēgļu atgriešanās kustība. 1920. gada 14. jūnijā Latvijā saskaitīti 1 596 131 iedzīvotājs. Tanī pašā gadā sākās strauja bēgļu atgriešanās kustība un līdz 1922. gadam uz Latviju atgriezās 206 050 reģistrēti bēgļi. Pēdējos gados iedzīvotāju vairošanās notika gandrīz vienīgi pateicoties dzimstības pārsvaram par mirstību, kura caurmērā ikgadus Latvijas iedzīvotāju skaitu palielina par 13 846. 1925. gada tautas skaitīšanā tika saskaitīti 1 844 805 iedzīvotāji un 1928. gada 1. janvarī bija jau 1 884 000 iedzīvotāji. Tādā kārtā nepilnu desmit gadu laikā iedzīvotāju

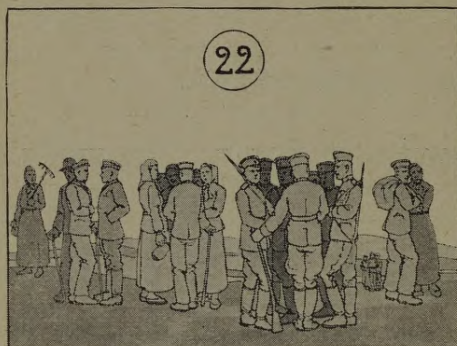
skaitis ir palielinājies par vairāk nekā 400 000. Tomēr arī tagad Latvijas iedzīvotāju skaits ir par 668 000 mazāks nekā pirms kara un tikai ap 1931. gadu tas sasniegs 1897. g. tautas skaitīšanā konstatēto līmeni — proti 1 929 387.

2. IEDZĪVOTĀJU BIEŽUMS.

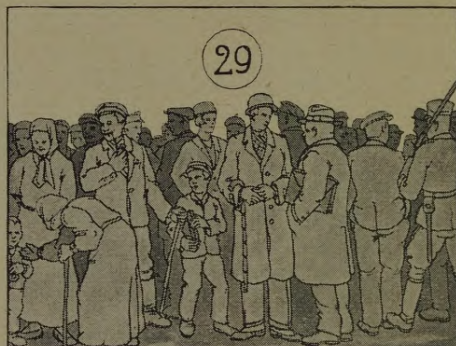
Uz 1 □ km dzīvo

1919.	—	22, ⁵
1920.	—	23, ⁰
1921.	—	25, ⁴
1922.	—	26, ⁰
1923.	—	27, ⁴

1924.	—	27, ⁸
1925.	—	28, ⁰
1926.	—	28, ²
1927.	—	28, ⁴
1928.	—	28, ⁶

1919.

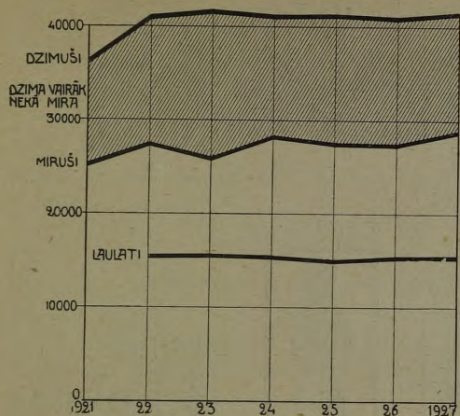
1928.

Līdz ar iedzīvotāju skaita palielināšanos pieaug arī iedzīvotāju biežums. 1914. g. uz 1 kvadratkilometra caurmērā dzīvoja 40 cilvēki, 1917. g. mazāk nekā 20, bet 1920. g. jau 24 un tagad 29 cilvēki. Visretāki apdzīvotais apvidus ir Ventspils apriņķis ar 10 iedzīvotājiem uz 1 kkm,

bet visbiežāki apdzīvotais ir Ludzas apriņķis ar 36 iedzīvotājiem uz kvadratkilometra. Tagad caurmērā uz 1 kkm dzīvo ap 7 cilvēki vairāk nekā pirms desmit gadiem. Protams, ka līdz ar iedzīvotāju skaita pieaugumu palielinās rosība saimnieciskā un kultūrelā dzīvē.

3. LAULĀTIE, DZIMUŠIE UN MIRUŠIE.

Gadi.	Laulāti.	Dzimuši.	Miruši.	Dzima vairāk nekā mira.
1919.	—	—	—	—
1920.	—	—	—	—
1921.	—	36 420	25 331	+ 11 089
1922.	15 619	41 146	27 553	+ 13 593
1923.	15 636	41 796	26 080	+ 15 716
1924.	15 534	41 172	28 399	+ 12 773
1925.	15 149	41 314	27 683	+ 13 631
1926.	15 439	41 073	27 557	+ 13 516
1927.	15 519	41 554	28 935	+ 12 619

Par iedzīvotāju dabīgo kustību ziņas ir kopš 1921. gada. Kara gadus nepārtraukta statistika par dzimstību un mirstību pastāvēja vienīgi Rīgā. Laikā no 1915. līdz 1920. gadam tur mira vairāk nekā dzima un arī pārējā Latvijā mirstība bija pārsvarā. Rīgā mira vairāk nekā dzima 1915. g. — 1884 cilvēki,

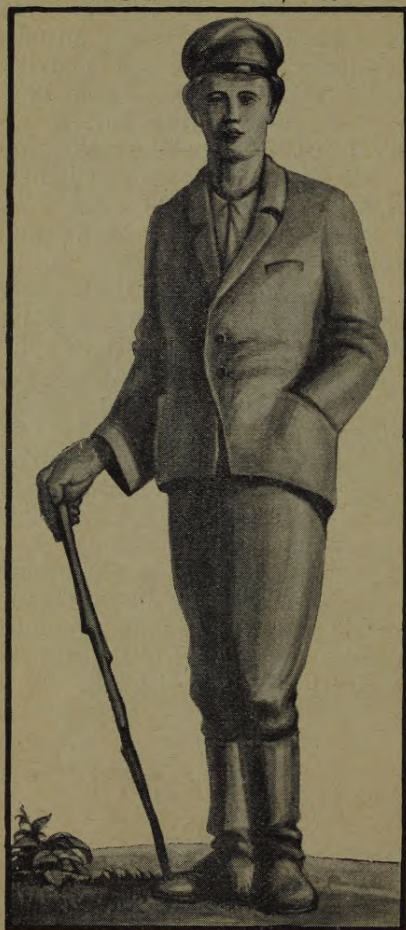
1916. g. — 4647, 1917. g. — 6841, 1918. g. — 6918, 1919. g. — 10492, 1920. g. — 1361 un 1921. g. dzima vairāk nekā mira 665 cilvēki. Vislielāko upuru skaitu nāve prasīja vācu okupācijas gados, bet it sevišķi lielinieku varas laikā. Kopš 1921. gada, kad nodibinājās miera apstākļi, dzimstība ir lielāka nekā mirstība. Pēdējos sešos gados caurmērā pa gadu dzimst 41300 bērni, bet mirst 27454 cilvēki un tādā kārtā iedzīvotāju caurmēra gada pieaugums ir 13846. Kopš 1921. gada Latvijas iedzīvotāju skaits ir palielinājies pateicoties dzimstības pārsvaram par mirstību par 92937 cilvēkiem, vai par 0,73% pa gadu. Iedzīvotāju dabīgā vairošanās Latvijā tagad ir mazāka nekā pirms kara, bet tāda pati un pat mazliet lielāka nekā citās Baltijas un dažās Skandināvijas valstīs. Kamēr Latvijas ikgadīgais dabīgais pieaugums uz 10 000 iedzīvotājiem ir 73, tikmēr tas Somijā ir 85, Vācijā 83, Zviedrijā 57, Anglijā 63, Irijā 57, Beļģijā 66, Igaunijā 31 un Francijā 15.

4. IEDZĪVOTĀJU NACIONALAIS SASTĀVS.

Tautības	1920. g.		1925. g.	
	Pavisam.	‰	Pavisam.	‰
Latvieši	1 161 404	72,76	1 354 126	73,40
Vācieši	58 113	3,64	70 964	3,85
Krievi	200 376	12,56	231 658	12,56
Poļi	54 567	3,42	51 143	2,77
Žīdi	79 644	4,99	95 675	5,19
Leiši	25 588	1,60	23 192	1,26
Igauni	8 769	0,55	7 893	0,43
Pārējie (un nezin.)	7 670	0,48	10 154	0,54
Kopā	1 596 131	100,00	1 844 805	100,00

Iedzīvotāju skaits pēc tautībām 1925. gadā.

1354126 - 73,40%

LATVIEŠI

51,143-2,77%

POĻI.

95,675-5,19%

ŽĪDI.

23,192-1,26%

LEIŠI. IGAUMI.

7,893-0,43%

193,648-10,49%

LIELKRIEVI. BALTKRIEVI.

70,964-3,85%

VĀCIEŠI.

38,010-2,07%

Pirms neatkarīgās valsts nodibināšanas latviešus visdažādākiem līdzekļiem pārtautoja. Pārvācošanas laikmetam sekoja pārkrieivināšanas laikmets. Vienmēr lielākā skaitā Latvijā ieplūda svešnieki. To sekmeja gan krievu valdība ar savu kolonizācijas politiku, valsts dienestā

pieņemot gandrīz vienīgi krievus, ar agrarbankas palīdzību sadalot zemi krieviem ienācējiem un ar pārkrieivināšanu skolās. Arī valdošā muižniecība sekmēja vācu kolonistu ieviešanu. Apstākļi strauji grozījās pēc 1918. gada. Kaut gan Latvijas valsts izturās visaugstākā mērā saudzīgi pret

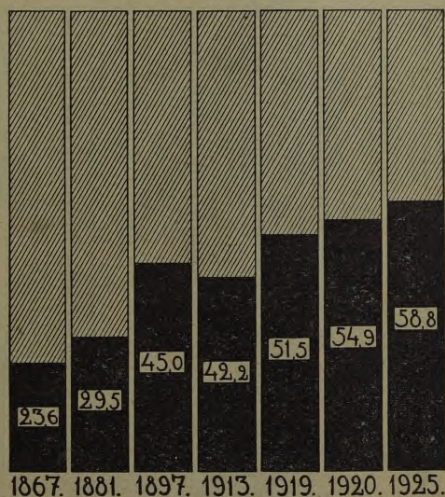
citām tautībām, kurās Latvijā sastopamas, tomēr tagad ir novērojama noteikta latviešu skaita un procenta pieaugšana. Ja ņemam pirmskaŗa 17 apriņķus, kuri latviešiem apdzīvoti un sastāda tagadējo Latviju (bez Piedrujas un Jaunlatgales apvidiem), tad uz šīs teritorijas 1897. gadā bija 68,3% latviešu, 1920. g. 74,6% un 1925. g. 75,4%. Tagad Latvijā ir vairāk latviešu nekā jebkad pirms kaŗa. 1897. g. Latvijā bija 1 318 112 latvieši, bet 1925. g., neskatoties uz kaŗa notikumiem, 1 350 706.

Visātrāki latviešu procents ir pieaudzis valsts nomalēs. Tā Ilūkstes apriņķī 1897. g. bija 28,5% latviešu, 1920. g. — 37,4% un 1925. g. — 43,6%. Latgalē latviešu procents laikā no 1920.—1925. gadam ir pieaudzis no 53,07% uz 56,04%. Latvijas valsts ir jauna. Viņas kulturelais iespaids pirmajos pastāvēšanas gados nebija liels un tomēr pārtautošanās process ir ne tikai pārtraukts, bet, taisni otrādi, lēnā, bet noteiktā gaitā *Latvija atkal kļūst latviskāka.*

5. LATVIEŠU PROCENTS RĪGĀ.

1867. g.	23,6
1881. g.	29,5
1897. g.	45,0
1913. g.	42,2
1919. g.	51,5
1920. g.	54,9
1925. g.	58,8

Vēl pirms 50 gadiem Latvijā nebija nevienas pilsētas, kurā latvieši sastādītu iedzīvotāju vairākumu. 1897. g. skaitīšanā bija jau deviņas mazpilsētas ar latviešu vairākumu. Bet apstākļi grozījās latviešiem par sliktu tani ziņā, ka Latvijas lielpilsētas pārplūda ar citu tautu piederīgiem. Rīgā 1897. g. bija 45,0% latviešu, bet 1913. g., īsi pirms pasaules kaŗa, vairs tikai 42,2%. Toties krievu, leišu un poļu procents bija pieaudzis no 23,2% uz 35,3%. Līdz ar to Rīgas iedzīvotāju izglītības līmenis slidēja uz leju. Lasītpratēju procents pamaizinājās. Apstākļi strauji grozījās līdz ar Latvijas neatkaramības nodibināšanu. Vispirms mazpilsētas

iegauva tīri latvisku izskatu, šo pilsētu lielākā daļā ir vairāk nekā 80% latviešu — visvairāk Rūjenē — 95,3%. Arī Rīgā latviešu procents pieauga no 42,2% 1913. g. uz 51,5% — 1919. g., 54,9% — 1920. g. un 58,8% — 1925. g.

6. STRĀDAJOŠO IEDZĪVOTĀJU NODARBOŠANĀS.

Nodarbošanās veidi.	1920. g.		1925. g.	
	Pavisam.	0/0	Pavisam.	0/0
Lauksaimniecība un zveja	730 477	79,5	767 268	68,3
Rūpniecība	61 054	6,6	124 920	11,1
Tirdzniecība	21 561	2,3	54 114	4,8
Transports	15 053	1,6	27 853	2,5
Tiesa, policija, valsts un komunālā administrācija	11 458	1,3	14 554	1,3
Inteliģents darbs un māksla	7 997	0,9	26 890	2,4
Apkalpotāji	12 912	1,4	28 910	2,6
Armija un flote	58 832	6,4	{ 19 040	1,7
Pārējā			{ 59 843	5,3
Kopā	919 344	100,0	1 123 392	100,0

Iedzīvotāju nodarbošanās 1925. gadā.

767.268 - 68,3%.

LAUKSAIMNIECĪBA UN ZVEJA

27 853 - 2,5%

TRANSPORTS.

26 890 - 2,4%

INTELIĢ. DARBS
UN MĀKSĻA.

19 040 - 1,7%

ARMĪJA UN FLOTE.

14 554 - 1,3%

VALSTĪ UN KOM. ADMIN.

124 920 - 11,1%

RŪPNIECĪBA.

54 114 - 4,8%

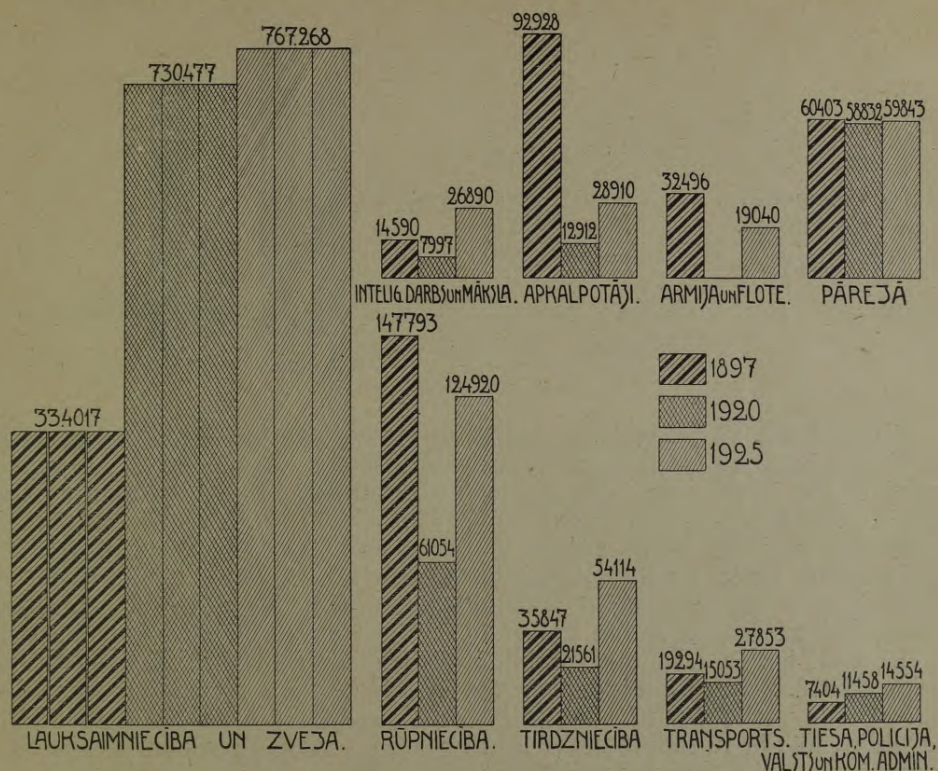
TIRDZNIECĪBA

28 910 - 2,6%

APKALPOTĀJI.

Strādājošo skaits dažādās nodarbošanās nozarēs 1897., 1920. un 1925. gados.

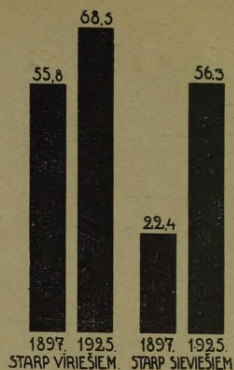

Skaitļi par iedzīvotāju nodarbošanos spīgti rāda smagās kara sistās brūces mūsu saimnieciskā dzīvē, bet tanī pašā laikā arī straujo dzīves atjaunošanās gaitu. Īsi pirms kara tikai mazāk par 2% no Latvijas iedzīvotājiem nodarbojās ar zemkopību. 1897. g. ar zemkopību nodarbojās 44,8%, bet 1920. g. gandrīz 80%. 1897. g. ar rūpniecību, tirdzniecību un transportu nodarbojās 27,2% no visiem iedzīvotājiem un īsi pirms kara apm. 35%, bet 1920. g. šinīs nodarbošanās nozarēs bija nodarbināti tikai 10,3%. Kopš 1920. g. sākusies saimnieciskās dzīves atjaunošana un lauksaimniecībā nodarbināto

procents ir pamazinājies no 79,5% uz 68,3%, un rūpniecībā, tirdzniecībā un transportā nodarbināto procents pieaudzis līdz 18,4. Tas liecina, ka kara gados pārtrauktā saimnieciskās attīstības tendence ir atjaunota un ka atkal rodas starp dažādām nodarbošanās nozarēm modernās valstīs parastās skaitliskās attiecības. Tomēr Latvija vēl vienmēr ir un ilgi vēl būs tipiska agrarizme. Runas par ārkārtīgi lielo ierēdņu skaitu ir nepamatotas, jo Latvijā visa valsts un komunalā administrācija sastādās no 14554 cilvēkiem, kas iztaisa 1,3% no visiem strādājošiem, kas arī Vakar-Eiropā ir parasts.

7. STRĀDĀJOŠO CILVĒKU PROCENTS.

	1897. g.	1925. g.
Starp vīriešiem . . .	55,8	68,5
„ sievietēm . . .	22,4	56,3
Kopā . . .	38,7	60,9

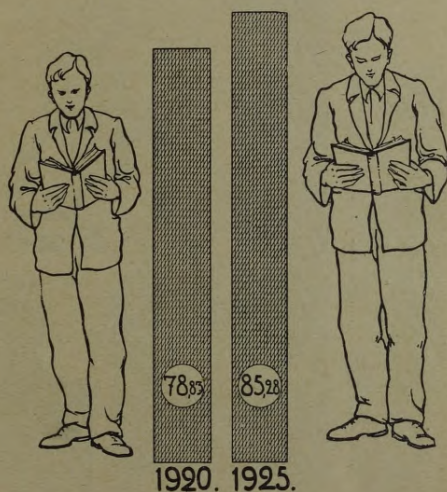
Pirms kara strādāja tikai 38,7% no visiem Latvijas iedzīvotājiem, bet tagad 60,9%. Ar to, ka valsts iedzīvotāju milzīgais vairums aktīvi piedalās saimnieciskā dzīvē arī ir izskaidrojami lielie panākumi valsts atjaunošanas darbā. Tagad strādā sirmgalvjī un pusaudži, bet galvenā kārtā sievietes ir ierautas saimnieciskā dzīvē. *Nav nevienas otras valsts, kur strādātu tik daudz kā Latvijā.* Vācijā ir tāds pats vīriešu procents nodarbināts kā Latvijā, bet toties tikai 35,6% no visām sievietēm

pelna sev pārtiku ārpus mājas. Kamēr Latvijā strādā 60,9% no visiem iedzīvotājiem, tikmēr Francijā strādājošo ir 55,8%, Vācijā — 51,3%, Somijā — 47,2%, Čekoslovāķijā — 45,8%, Zviedrijā — 44,1%, Norvēģijā — 40,7% u. t. t. Bagātajās Z.-Amerikas S. Valstīs strādā pat tikai 39,4% no visiem iedzīvotājiem. Lielais strādājošo procents ir nabadzības zīme, bet tanī pašā laikā vislabākā liecība tam, ka tauta visiem spēkiem cenšas tikt uz priekšu. Tā ir vislabākā ķīla nākotnei.

II. Tautas izglītība.

8. LASĪTPRATĒJU PROCENTS STARP IEDZĪVOTĀJIEM, KURĪ IR VECĀKI PAR 10 GADIEM.

Apgabali.	1897. g.	1920. g.	1925. g.
Rīga	83, ¹¹	92, ¹²	95, ¹¹
Vidzeme . . .	94, ⁶⁴	93, ⁷¹	95, ⁴⁷
Kurzeme . . .	88, ⁶¹	89, ⁶⁹	92, ³⁸
Zemgale . . .	81, ⁴⁵	84, ⁶⁶	87, ⁷⁴
Latgale . . .	50, ³¹	49, ⁴³	64, ⁰¹
Kopā	78, ⁴⁶	78, ⁸³	85, ²⁸

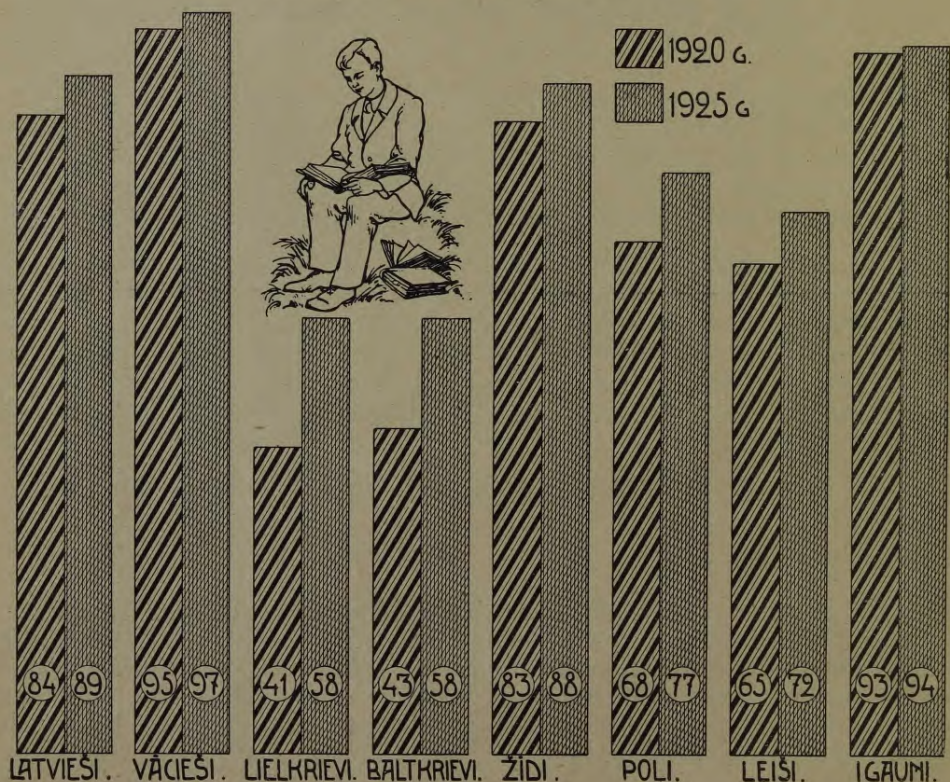

Latvijas valsts pastāvēšanas laikā tautas izglītības laukā ir pastrādāts milzīgs darbs. Krievu virskundzības pēdējos gados tautas izglītības līmenis Latvijā slidēja uz leju. Pateicoties skolu pārkrieivināšanai uz laukiem skolu apmeklētāju skaits pastāvīgi samazinājās un krievu un citu mazāk izglītoto tautību piederīgo masu ieceļošana nospieda tautas izglītības līmeni. 1897. g. Rīgā prata lasīt 83,¹¹%, bet 1913. vairs tikai 74,⁰⁸%, bet 1920. gadā jau 92,¹² un 1925. g. 95,¹¹% no visiem iedzīvotā-

jiem, kas ir vecāki par 10 gadiem. Piecu gadu laikā (1920.—1925.) lasītprātēju procents Latvijā ir palielinājies no 78,⁸ līdz 85,³. Pie tam vislielāko pieaugumu uzrāda Latgale, kur Latvijas pirmajos pastāvēšanas gados iedzīvotāju lielā puse neprata lasīt, bet tagad jau 64,⁰% no visiem ir lasītprātēji. Arī pārējos valsts apvidos lasītprātēju skaits un procents ir pieaudzis. It sevišķi tas ir sakāms par Zemgali, kur cittautiešiem apdzīvotais Ilūkstes apriņķis pazemina tautas izglītības līmeni.

9. LASĪTPRATĒJU PROCENTS STARP DAŽĀDO TAUTĪBU PIEDERĪGIEM LATVIJĀ 1920. UN 1925. GADOS.

Tautība.	1920. g.	1925. g.
Latvieši	84	89
Vācieši	95	97
Lielkrievi	41	58
Baltkrievi	43	58
Žīdi	83	88
Poļi	68	77
Leiši	65	72
Igaņi	93	94

Latvijas valsts nav kulturu veicinošs faktors vienīgi latviešiem, bet gan visām Latvijā dzīvojošām tautībām. Kamēr latviešiem lasītpratēju procents ir palielinājies par 5 un vā-

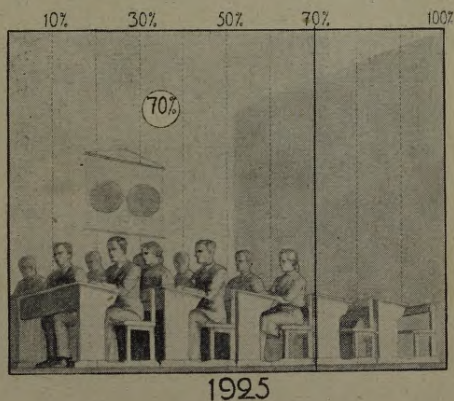
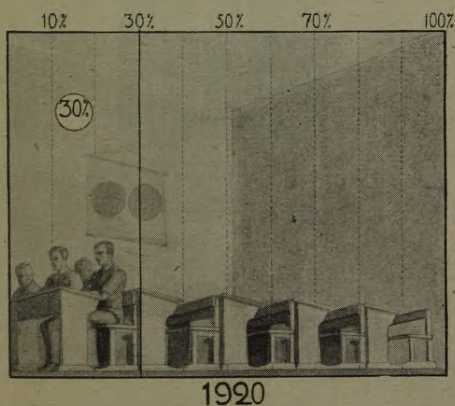
ciešiem par 2, tikmēr tas pie lielpkrieviem ir palielinājies par 17, pie baltkrieviem par 15, pie poļiem par 9, leišiem par 7 u. t. t. It sevišķi daudz ir darīts tautas izglītības lī-

meņa pacelšanai Latgalē. Tur 1920. gadā tikai 52,0% no visiem latviešiem, kuŗi ir vecāki par 10 gadiem, prata lasīt, kurpretim jau 1925. gadā prata lasīt 68,0%. Tādā kārtā *lasītprātēju procents Latgales latviešu starpā piecu gadu laikā ir palielinājies par 30%*. Bet vēl daudz lielākā

mērā Latvijas valsts ir kulturu ne-sošs faktors Latgales krieviem, kuŗu izglītības līmenis vēl straujāki ir pacelts. Kamēr Krievija latviešiem bija kulturu nomācošs faktors, tikmēr Latvija tiem krieviem, kuŗi dzīvo Latvijā, ir kulturu veicinošs faktors.

10. SKOLAS APMEKLĒJOŠO BĒRNU PROCENTS 1920. UN 1925. GADOS.

Apgabali.	1920. g.	1925. g.
Rīga	78	90
Vidzeme . . .	60	79
Kurzeme . . .	45	76
Zemgale . . .	40	74
Latgale . . .	18	54
Latvija . .	30	70

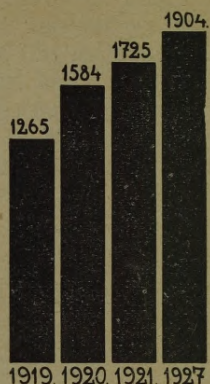
Protams, ka tautas izglītības līmeņa pacelšana pirmā kārtā atkarājas no skolām un no tā, cik lielā mērā bērni apmeklē skolas. Kamēr 1920. gadā tikai 30% no visiem bērniem, kuŗi atradās skolas gados, apmeklēja skolas, tikmēr 1925. gadā jau 70%. Visstraujāki skolu apmeklētāju pro-

cents bērnu starpā ir pieaudzis Latgalē, kur tas ir palielinājies no 18% uz 54%. Ja tautas izglītības līmeņa celšanās turpināsies tādā pat gaitā, kā Latvijas pastāvēšanas pirmajos piecos gados, tad *nākošā paaudzē Latvijā vairs nebūs analfabetu.*

11. SKOLU UN SKOLNIEKU SKAITS.

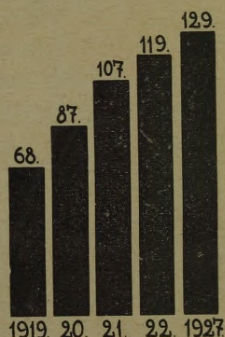
Pamatskolas.

1919. g.	1 265 skol. ar	118 192 skoln.
1920. „	1 584 „ „	153 883 „
1921. „	1 725 „ „	165 598 „
1927. „	1 904 „ „	157 206 „

Vidusskolas.

1919. g.	68 skolas ar	7 615 skoln.
1920. „	87 „ „	19 560 „
1921. „	107 „ „	15 080 „
1922. „	119 „ „	21 190 „
1927. „	129 „ „	22 546 „

Latvijas Universitate.

1920. g.	3 474 studenti
1922. „	5 440 „
1924. „	6 384 „
1926. „	7 194 „
1927. „	7 561 „

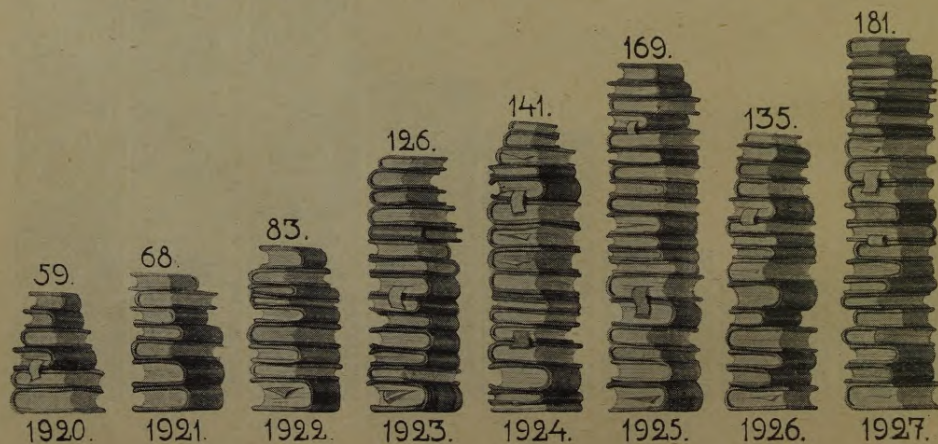
Skolu skaits Latvijā ir nemitīgi pieaudzis. Ja arī pamatskolu skolnieku skaits ir samazinājies, tad tas ir nācis pateicoties tam, ka skolas gados esošo bērnu skaits ir samazinājies, jo pašreiz skolas gados ir mazāk bērnu, nekā Latvijas valsts pirmajos gados un nekā pēc nedaudz

gadiem atkal būs. Iztrūkst kara laikā mirušie un nedzimušie bērni. *Latvija tagad ir viena no vislabāki ar skolām apgādātām valstīm*, ja ne vislabāki apgādātā. Par tautas tieksmēm pēc izglītības un labākas nākotnes vislabāko liecību dod studentu skaita pieaugšana.

Atsevišķos gados iznākušo laikrakstu skaits.

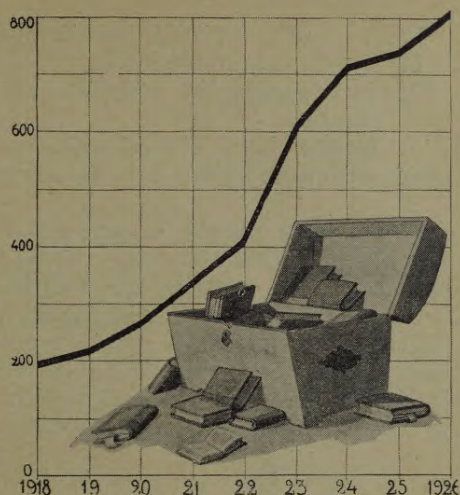
Atsevišķos gados iznākušo grāmātu lapas pušu skaits. (Tūkstošos.)

13. TAUTAS BIBLIOTEKU SKAITS.

1918. gadā	192
1919. „	214
1920. „	264
1921. „	337
1922. „	409
1923. „	601
1924. „	706
1925. „	735
1926. „	802

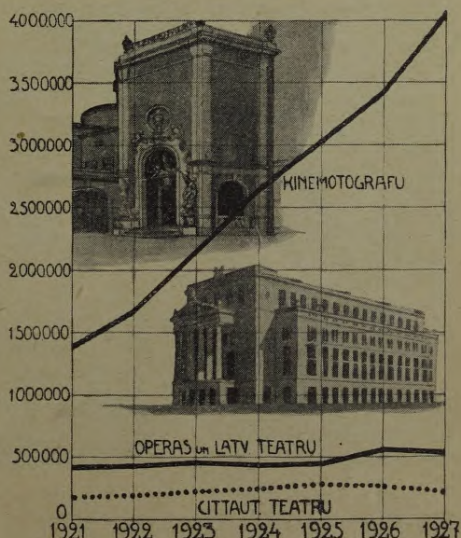
Šinī skaitā neietilpst valsts, skolu un privatās bibliotēkas. Tagad tautas bibliotēkas ir galvenais grāmatu izplatītājs tautā. Pavisam maz tagad ir tādu pagastu, kuŗos nebūtu tautas bibliotēku. Ar kultūras fonda palīdzību tās ir plaši izkoptas un ir svarīgs faktors tautas izglītībā. Pie tam bibliotēku skaits nepārtraukti un strauji pieaug.

14. TEATRU APMEKLĒTĀJU SKAITS. (Tūkstošos.)

Gadi.	Opera un latv. teatri.	Cittaut. teatri.	Kinematografi.
1921.	433	178	1 404
1922.	439	198	1 699
1923.	473	225	2 175
1924.	451	252	2 686
1925.	463	286	3 047
1926.	578	263	3 460
1927.	559	227	4 096

Teatru lielo audzinoši kulturelo nozīmi nevar noliegt. Latviešu mākslas iestāžu apmeklētāju skaits ir ar mazām svārstībām audzis un tagad ir par 123 000 lielāks nekā 1921. gadā. Ievērojamu konkurenci ir radījuši cittautiešu teatri, kuŗu apmeklētāju skaits relatīvi ir vēl ātrāki pieaudzis. Toties kino apmeklētāju skaits ir gandrīz trīskārtojies un tagad ir vairāk nekā piecas reizes lielāks nekā teatru apmeklētāju skaits. Kinematografs ir izvērties par plašo tautas masu teatru un viņa kulturelo vērtību tagad vairs nevar noliegt. Nemītīgi pieaugošais kinematografa

apmeklētāju skaits ir neapstrīdāmi tautas masu pieaugošās labklājības iezīme.

15. SPORTS.

1927. gadā Latvijā pastāvēja
59 sporta organizācijas ar
173 šo organizāciju nodaļām, ku-
rās bija
35 437 biedru, kuŗu starpā bija
11 806 aktīvu sportistu.

Pirms kara sporta organizācijas
Latvijā tikko sāka attīstīties. Plašas
aprinādas uz to skatījās ar vislielā-
kiem aizspriedumiem. Tagad apstākļi
spilgti ir grozījušies un sporta orga-
nizāciju lielā nozīme fiziskās kultūras
veicināšanā neviens vairs nenoliedz.
Sporta organizācijas tagad apvieno

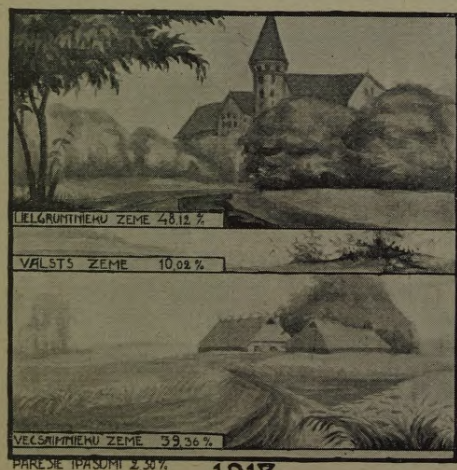
35 400 biedrus un 11 806 aktīvus spor-
tistus, kuŗu skaits ar katru gadu
pieaug. Redzamākās sporta nozares
ir sekošas: futbols — 2 275 akt. sp.,
vieglatletika — 1 552 akt. sp., riteņ-
braukšana — 994 akt. sp., zēģelēšana
— 519 akt. sp., u. t. t. — 1927. g.
sarīkotas 498 sacīkstes, kuŗās pieda-
lījušies daudzi tūkstoši sportisti un
kuŗās noskatījušies desmitiem tūk-
stošiem skatītāju. Arī pie mums
sports vienmēr lielākā mērā cenšas
izlīdzināt tās ļaunās parādības, ku-
ŗas intensīvais ikdienišķais darbs iz-
sauc it sevišķi pilsētnieka organismā.

III. Lauksaimniecība un zveja.

16. ZEMES ĪPAŠUMI.¹⁾

(Procentos no visas platības.)

	1913. g.	1927. g.
Lielgruntnieku zeme	48,12	—
Valsts zeme	10,02	35,67
Vecsaimnieku zeme	39,36	43,61
Sadalīta valsts fonda zeme ²⁾ . .	—	20,72
Pārējie īpašumi	2,50	—
Kopā	100,00	100,00

PĀRĒJIE ĪPAŠUMI 2,50%

1913

1927

¹⁾ Skaitļi par 1927. g. attiecas uz visu valsts teritoriju, kamēr 1913. g. skaitļos neietilpst teritorija, kuŗa pēc miera līguma ar Krieviju pievienota no agrākiem Ostrovas un Drisas apriņķiem.

²⁾ Pieskaitītas arī neatsavināmās daļas.

Viens no pirmajiem valsts soļiem pēc republikas teritorijas atsvabināšanas bija agrārā reforma. Kamēr pirms kara 48,12% no visas teritorijas piederēja dažiem simtiem lielgruntnieku, tikmēr agrārā reforma ir radījusi desmitiem tūkstošiem jaunu saimniecību. Tagad vairāk nekā viena piektā daļa no visas Latvijas platības pieder jaunsaimniekiem. Arī vecsaimnieku zemes platība ir palielinājusies no 39,4% līdz 43,6% no visas valsts platības. Valsts īpašumā ir pārgājuši agrākie muižnieku meži un valsts zemes tagad sastāda 35,7% no visas valsts platības, kamēr pirms kara tikai 10,0%. 64,3% no visas

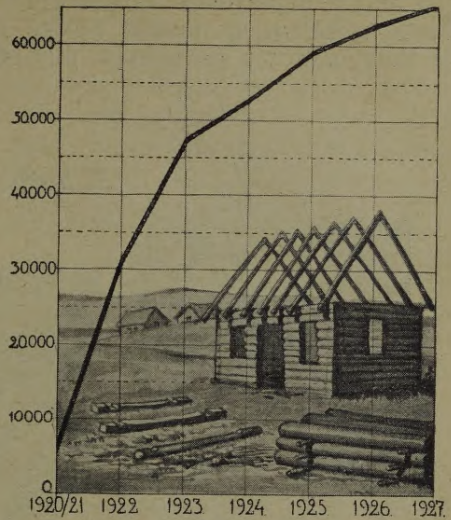
Latvijas zemes tagad pieder pašiem zemes apstrādātājiem — vecsaimniekiem un jaunsaimniekiem. Agrārā reforma pamatu pamatos pārgrozīja pirmskara agraro iekārtu. Šīs reformas pretinieki pareģoja, ka zemes dalīšanas sekas būs posts un jukas. Tomēr organizācija un pašu jaunsaimnieku neatlaidīgais darbs ir pierādījis, ka *agrārā reforma ne tikai nav pamazinājusi lauksaimniecības ražīgumu, bet gan to palielinājusi*. Tanī pašā laikā agrārā reforma ir padarījusi latviešu zemniekus par patiesiem saimniekiem savā zemē.

17. CENTRALĀS ZEMES IERĪCĪBAS KOMITEJAS PIEŠĪRTO FONDA ZEMJU VIENĪBU SKAITS.

Gadi.	Valsts, pašvaldības un sabiedriskām vajadzībām.	Jaunsaimn., ilggad. rentes mājas, darzsaimn., paraug. samn. u. c. lauks. rakstura saimniec.	Piegriezumi sādžām, viensētām u. sīksaimniecībām.	Rūpniecības un tirdzniecības uzņēmumi.	Pilis, vasarnīcas, citas ēkas un grunts gabali.	Robežu noapaļošanai un dažādi citi gabali.	Kopā	
							Skaitis.	%
1920/21.	155	6 112	280	—	—	21	6 568	5,15
1922.	1 059	24 346	1 513	798	637	301	28 654	22,49
1923.	1 631	16 707	6 044	393	2 002	278	27 055	21,23
1924.	697	5 483	2 962	150	4 075	176	13 543	10,63
1925.	993	6 645	10 152	89	4 970	374	23 223	18,23
1926.	717	3 610	5 423	78	6 270	256	16 354	12,84
1927.	561	2 698	3 056	57	5 227	414	12 013	9,43
Uz 1. janv. 1928. g.	5 813	65 601	29 430	1 565	23 181	1 820	127 410	100
%	4,56	51,49	23,10	1,23	18,19	1,43	100	

Agrarā reforma ir gandrīz no-
beigta. Pavisam ir sadalītas vai pie-
šķirtas 127 410 zemes vienības. Lie-
lākā daļa no tām — 65 601 ir jaun-
saimniecības. Līdz ar agraro reformu
Latvijā ir radušies 371 400 jaunu ze-
mes īpašnieku un to ģimenes locekļu.
Kamēr pirms kara Latvijā vairāk
nekā $\frac{3}{4}$ no visiem lauku iedzīvotājiem
un Baltijā vēl ievērojami vairāk, bija
bezzemnieki, tikmēr tagad bezzemnie-
ku ir ievērojami mazāk nekā viena
trešdaļa no visiem lauksaimniecībā
nodarbinātiem. Arī Latgalē agrarā
reforma ir lielā mērā sekmējusi sā-
džu sadalīšanu viensētās.

Jaunsaimniecību skaits.

18. SĒJUMI.

(Indeksa skaitļ.: 1909.—1913. gg. = 100.)

Gadi.	Sējumu kopplatība	No tās aizņemta ar:									
		Rudziem (zie- mas u. vasar.)	Kviešiem			Miežiem.	Auzām.	Zirņiem.	Āboliņu un tī- rumā sēt. zāl.	Liniem.	Kartupeļiem.
			ziemās	vasar.	kopā.						
1909.—1913.	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1920.	73, ⁸⁰	56, ⁰⁸	33, ⁰⁵	148, ⁹⁹	48, ¹⁹	64, ⁸¹	70, ⁴⁶	86, ¹⁷	90, ⁰⁴	43, ⁸¹	61, ⁸⁵
1923.	103, ⁴⁷	75, ⁹⁸	68, ⁷⁹	548, ³¹	131, ⁴¹	93, ³⁷	101, ¹⁰	159, ⁴⁷	106, ²⁵	81, ¹⁷	99, ⁸⁸
1927.	108, ²⁰	73, ⁰⁸	151, ⁷⁵	368, ⁸⁹	180, ¹¹	97, ⁰³	99, ⁷⁶	157, ¹⁶	122, ⁹²	90, ⁷⁸	107, ⁴⁶

Karā izpostītās un atmatā atstā-
tās saimniecības gandrīz viscaur ir
atjaunojušās un neskatoties uz agr-
aro reformu sējumu kopplatība ne
tikai nav pamazinājusies, bet pat ir
palielinājusies. Ja aļamzemes pla-

tību pirms kara apzīmē ar 100, tad
1920. gadā bija apstrādāti tikai
73,⁸⁰% no tās, bet 1927. gadā jau 108.
Tādā kārtā sējumu kopplatība tagad
ir par vairāk nekā 8% lielāka, nekā
pirms kara. Rudzu sējumu platība

ir ievērojami samazinājusies. Mazliet ir samazinājusies liniem apsētā zeme, miežiem un auzām apsētā ir palikusi gandrīz pirmskaņa platībā,

bet toties ievērojami ir palielinājusies kartupeļiem, lopbarību un zirņiem apsētā zeme un kviešu druvu platība ir gandrīz dubultojusies.

SĒJUMU KOPPLĀTĪBA

1909-1913

1920

1927

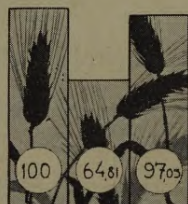
NO TĀS AIZŅEMTA AR:

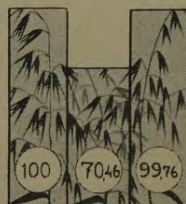
1909-1913 1920 1927
RUDZIEM

1909-1913 1920 1927
KVIEŠIEM

1909-1913 1920 1927
MIEŽIEM

1909-1913 1920 1927
AUZĀM

1909-1913 1920 1927
ZIRŅIEM

1909-1913 1920 1927
ĀBOLĪNAUNTIRUMĀ SĒTĀ ZĀLĒM

1909-1913 1920 1927
LINIEM

1909-1913 1920 1927
KARTUPEĻIEM

19. VIDEJĀ RAŽA. No 1 ha kvintalos.

Gadi.	Rudzi (ziemas.)	Kvieši			Auzas.	Mistris.	Zirņi.	Kartupeļi.	Lini	
		ziemas.	vasar.	Mieži.					sēklas	šķiedr.
1909.—1913.	9,29	12,35	8,33	9,05	9,12	—	7,70	80,25	3,65	4,84
1920.—1924.	8,60	10,16	9,06	8,26	8,09	9,29	8,28	87,59	3,66	3,88
1925.—1927.	9,39	12,82	9,47	9,00	7,87	9,96	8,86	100,73	3,36	3,59

Ražas bagātība ir atkarīga no klimatiskiem apstākļiem. Tomēr pēdējais gadu desmits liecina, ka

Latvijā lauksaimniecība nav palikusi ekstensīvāka, bet gan intensīvāka. Latvijas lauku raža tagad ir lielāka

nekā pirms kaŗa. Gan pirmajos pēckara gados no viena hektara caurmērā ražotais kvintalu daudzums bija mazliet mazāks nekā pirms kaŗa. Tomēr salīdzinot pēdējo triju gadu (1924.—1927.) caurmēra ražu ar pēdējo piecu pirmskaŗa gadu ra-

žu ir jāsaka, ka tā, izņemot auzas un linus, viscaur ir palielinājusies. Tas spilgti liecina, ka agrarā reforma nav vis apturējusi Latvijas lauksaimniecības progresu, bet, varbūt, pat to veicinājusi.

20. MĀJLOPU SKAITS.

(T ū k s t o ņ o s.)

Gadi.	Zirgi.	Liellopi	Aitas.	Cūkas.
1913. g.	320,0	912,0	966,0	557,0
1920. „	261,0	768,0	978,0	481,0
1921. „	282,5	799,5	1132,0	482,0
1922. „	303,0	810,5	1161,5	402,0
1923. „	341,2	910,9	1488,2	487,3
1924. „	340,2	905,0	1235,0	458,0
1925. „	351,9	915,8	1181,6	497,1
1926. „	365,0	955,0	1152,0	521,0
1927. „	369,3	966,6	1127,5	534,6

Mājlopu skaits uz 1 000 iedzīvotājiem.

1913.

1920.

1923.

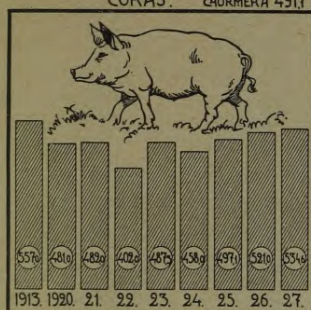

1927.

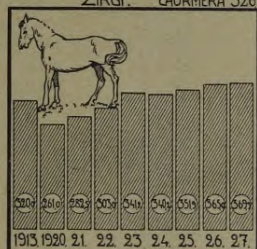

Mājlopu skaits atsevišķos gados.

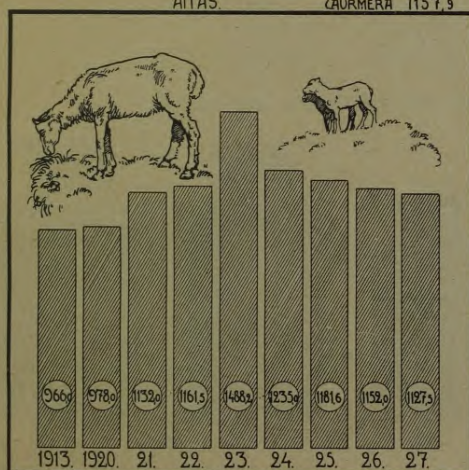
CŪKAS. CAURMĒRĀ 491,1

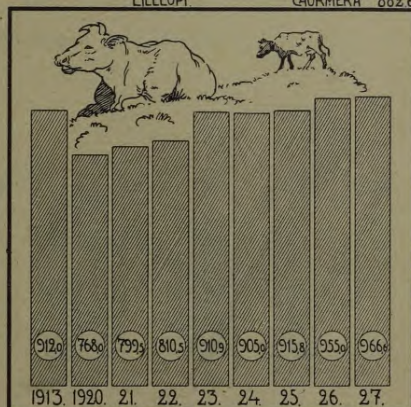
ZIRGI. CAURMĒRĀ 326,0

AITAS. CAURMĒRĀ 1157,9

LIELLOPI. CAURMĒRĀ 882,6

Mājlopu skaits kara gados bija pamazinājies par apmēram 20%. Jau 1923. gadā zirgu bija vairāk nekā pirms kara un 1925. gadā arī liellopu skaits pārsniedza pirmskara skaitu. Uz 100 zirgiem 1913. gadā tagad ir 115, un uz 100 liellopiem tagad ir 106. Tagad Latvijā ir 54 600 zirgu, 49 300 liellopu un 161 500 aitu vairāk nekā pirms kara. Vienīgi cūku skaits ir mazliet mazāks nekā agrāk, bet arī tas nemitīgi palielinās un pēc 2—3 gadiem arī tas būs

pāraudzis pirmskara skaitu. Tādā kārtā arī šī lauksaimniecības nozarē ir izdziedētas kara sistās brūces. Tas vēl lielākā mērā ir pareizi, kad ievēro, ka iedzīvotāju skaits ir pamazinājies. Kamēr 1913. gadā uz 100 iedzīvotājiem bija 12 zirgu, tikmēr tagad ir 20. Tāpat uz 100 iedzīvotājiem laikā no 1913. līdz 1927. gadam liellopu skaits ir palielinājies no 36 uz 52, aitu skaits no 39 uz 60 un cūku skaits no 22 uz 29.

21. PIENSAIMNIEKU SABIEDRĪBAS.

Gadi.	Skaitis.	Pārstrādātais piens ton.	Ražotais sviests ton.
1914. g.	88	35 600	1 500
1915. „	46	16 500	700
1916. „	25	8 600	306
1917. „	22	7 200	300
1918. „	20	4 300	160
1919. „	15	2 400	100
1920. „	16	2 600	100
1921. „	18	3 200	130
1922. „	84	18 900	780
1923. „	319	64 700	2 700
1924. „	367	94 900	3 700
1925. „	422	172 100	7 000
1926. „	449	255 900	10 300
1927. „	465	273 700	11 200

Pārstrādātā piena daudzums atsevišķos gados.

Ražotā sviesta daudzums atsevišķos gados.

Piensaimniecības attīstība spilgti raksturo lauksaimniecības, bet it sevišķi lopkopības progresu Latvijā. Kamēr pirms kara Latvijā bija tikai 88 kopmoderniecības un pēckara ga-

dos viņu skaits bija pat samazinājies līdz 15, tikmēr tagad novērojama nemitīga un strauja piensaimnieku sabiedrību skaita pieaugšana. Deviņos gados viņu skaits ir vairāk

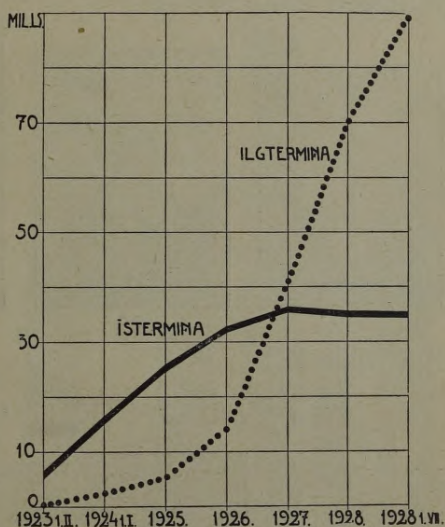
nekā trīsdesmitkārtojies. Tāpat vairāk nekā simtkārtojies ir pārstrādātā piena un izstrādātā sviesta daudzums, kušs ikgadus nepārtrauktā gaitā pieaug un kļuvis par vienu no redzamākiem faktoriem mūsu valsts saimnieciskā dzīvē.

Sviesta eksports ir pieaudzis no 10 tonām 1921. gadā līdz 10 761 tonai 1927. g. un eksportētā sviesta vērtība tagad iztaisa 41,3 miljonus latu, kas iztaisa gandrīz $\frac{1}{5}$ daļu no visa eksporta vērtības.

22. VALSTS ZEMES BANKAS AIZDEVUMI.

Milj. Ls.

	Istermiņa.	Ilgtermiņa.	Kopā.
1923. g. 1./II.	6,5	0,2	6,7
1924. „ 1./I.	16,5	2,5	19,0
1925. „ „	25,9	5,3	31,2
1926. „ „	32,6	14,2	46,8
1927. „ „	36,7	40,9	77,6
1928. „ „	35,5	70,0	105,5
1928. „ 1./VII.	35,3	89,7	125,0

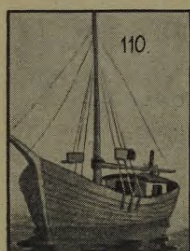
Valsts aizdevumi lauksaimniecības sekmēšanai ir ievērojami. Zemes banka viena pati ir aizdevusi vairāk nekā 125 miljonus latu, un bez tam lauksaimniecību ir kreditējušas arī Latvijas banka un dažādas kredītiestādes, kuŗas savukārt kreditējas Latvijas bankā. Galvenais tomēr ir tas, ka vienmēr lielāko daļu no parādiem, kuŗi gūstas uz lauksaimniecību, pārvērs par ilgtermiņa aizdevumiem. Kamēr vēl 1926. gadā tikai

30% no visas Zemes bankas aizdotās naudas bija izdota uz ilgiem termiņiem, tikmēr 1928. gadā jau 72% no visas aizdotās naudas bija aizdota uz ilgiem termiņiem. Bez tam procents par aizdoto naudu ir pamazināts līdz 4 resp. 2%, kas pilnīgi dod iespējamību arī lauksaimniecībai šādus kreditus izlietot. Bez tam Zemes bankas aizdotās sumas ikgadus strauji palielinās.

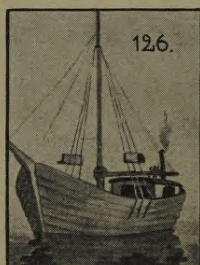
23. JŪRAS ZVEJNIECĪBA.

Gadi.	Motorzvejlaivu skaits.	zirgu spēks.	Zvejniecības inventāra vērtība 1 000 Ls	Zvejniecības produktu eksporta vērtība 1 000 Ls.
1924.	110	843	—	764
1925.	126	1 081	2 453	681
1926.	158	1 295	2 552	693
1927.	188	1 542	2 609	1 302

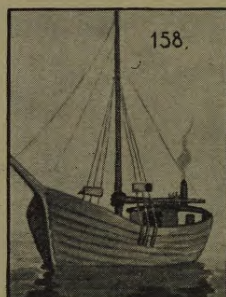
MOTORZVEJLAIVU SKAITS.

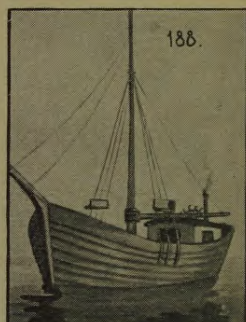
1924.

1925.

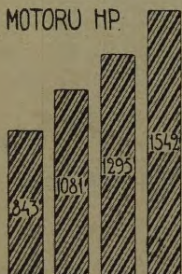

1926.

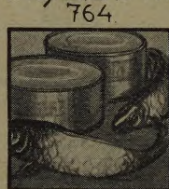
1927.

MOTORU HP.

1924. 1925. 1926. 1927.

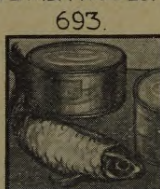
ZVEJNIECĪBAS PRODUKTU EKSPORTA VĒRTĪBA 1000 Ls.

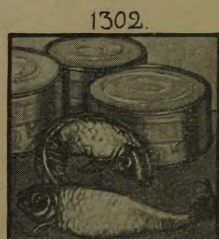
1924.

1925.

1926.

1927.

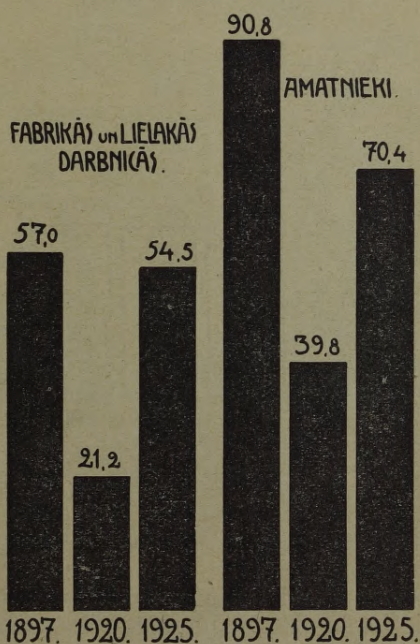
Zvejniecībai par nožēlošanu nav vēl piegriezta tā vēriba, kuŗu tā pelnītu. Tomēr jūras zvejnieki caurmērā gadā izceļ no jūras 10 miljonus kilogramu zivju, kuŗu vērtība, pateicoties nenokārtotam tirgum, sasniedz 2,5 miljonus latu. Tomēr zvejas tech-

nika uzlabojas: pieaug motorlaivu skaits, palielinās zvejas inventāra vērtība un pieaug eksportēto zvejas produktu vērtība. Tomēr šī ir viena no tām nodarbošanās nozarēm, kuŗa pieder pie vecākām, bet kuŗas modernā attīstība ir tikko sākusies.

IV. Rūpniecība.

24. LIELRŪPNIECĪBA UN AMATNIECĪBA.

Gadi.	Rūpniecībā nodarbināto skaits.	To starpā fabrikās un lielākās darb- nīcās.	Amatnieku skaits.
1897.	147 793	57 000	90 793
1920.	61 054	21 213	39 841
1925.	124 920	54 489	70 441

Kaŗam izbeidzoties rūpniecībā nodarbināto skaits bija gandrīz 2½ reizes mazāks nekā 1897. gadā un vēl ievērojami mazāks nekā 1914. gadā. Tomēr piecu gadu laikā (1920.—25.) rūpniecībā nodarbināto cilvēku skaits ir dubultojies, pie kam visātrāko pie-

augumu uzrāda fabrikās nodarbināto personu skaits, kas sasniedzis gandrīz to stāvokli, kuŗš bija pēdējā pirmskaŗa skaitīšanā 1897. g. Arī amatnieku skaits ir ievērojami pieaudzis.

25. RŪPNIECĪBAS UZŅĒMUMU UN STRĀDNIĒKU SKAITS.

Gadi.	Uzņēmumu skaits.	Strādnieku skaits.
1910.	782	93 343
1920.	1 430	21 213
1921.	1 709	28 643
1922.	1 906	31 827
1923.	2 032	40 614
1924.	2 598	48 134
1925.	2 839	49 905
1926.	2 732	49 672
1927.	2 853	53 010

Strādnieku skaits fabrikās

Rūpniecība pieder pie tām saimnieciskās dzīves nozarēm, kuŗas attīstības iespējamības neatkarīgā Latvijā visvairāk apšaubīja. Tomēr dzīves tiešamība pierādīja pretējo.

Gan stipri pārveidotā veidā lielrūpniecība Latvijā atkal atjaunojās un tagad lielrūpniecībā nodarbināti 57% no pirmskaŗa strādnieku skaita. Kamēr 1920. g. 1430 sīkos uzņēmumos strādāja 21 213 strādnieki, tikmēr 1927. gadā strādnieku skaits bija

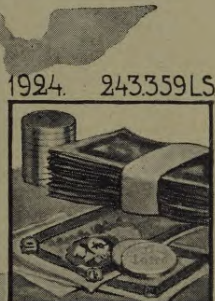
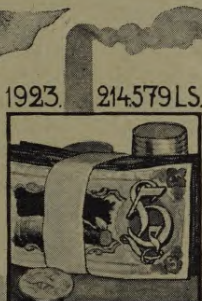
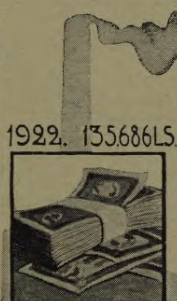
pieaudzis līdz 53 010 un viss lielrūpniecībā nodarbināto personu skaits līdz 61 156. 1920. g. tikai 6,6% no visiem strādājošiem bija nodarbināti rūpniecībā, bet 1925. g. 11,1% un ir paredzams, ka tuvākā nākotnē rūpniecībai Latvijā piekritīs tā pati lielā loma, kuŗa tai bija pirms kaŗa. Rūpniecība ne tikai apgādā vietējo tirgu ar rūpniecības ražojumiem, bet lielā mērā arī ražo eksportam uz ārzemēm, kuŗa vērtība nemitīgi pieaug.

26. RŪPNIECĪBAS RAŽOJUMU VĒRTĪBA.

1910. g.	521 000 000 Ls
1922. „	135 686 000 „
1923. „	214 579 000 „
1924. „	243 359 000 „
1925. „	276 191 000 „
1926. „	306 872 000 „
1927. „	344 271 000 „

Rūpniecības ražojumu vērtība 1 000 latos.

1910. g. 521 000 Ls.

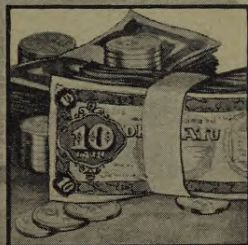
1925. 276 191 Ls.

1926. 306 872 Ls.

1927. 344 271 Ls.

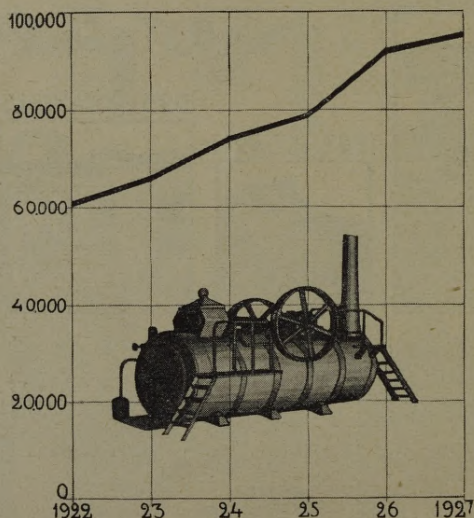
Vēl ātrāki nekā strādnieku skaits ir pieaugusi rūpniecības ražojumu vērtība. Jau pirms kara Latvijas rūpniecība atradās uz nesalīdzināmi augstākas attīstības pakāpes nekā Krievijas rūpniecība. Bet tagadējā Latvijas lielrūpniecība ir vēl gājusi soli uz priekšu. Kamēr 1910. g. viens strādnieks Latvijā caurmērā ražoja preces par 5,6 tūkstošiem latiem, tikmēr 1927. gadā caurmērā strādnieka ražojumu vērtība sasniedz 6,5 tūksto-

šus latus. Tas ir izskaidrojams kā ar darba intensivitātes palielināšanos, kā arī ar tehniskiem jauninājumiem, pateicoties jauniegūtām mašinām, kuŗu imports Latvijā ir ievērojams. Tagad Latvijas lielrūpniecībā ražoto preču vērtība jau sastāda 66,1% no pirmskara vērtības. Kad ievēro, ka Latvijas lielrūpniecība ar pavisam niecīgiem izņēmumiem bija pilnīgi izputināta, tad šis sasniegums ir uzskatāms par visai lielu.

27. FABRIKU INSPEKCIJĀ REĢISTRĒTIE TVAIKA KATLI.

Gadi.	Skaitis.	Sildvirsmas kv. metr.
1922.	3 102	60 918,0
1923.	3 423	66 421,5
1924.	3 545	74 305,6
1925.	3 825	79 089,0
1926.	4 054	92 514,3
1927.	4 224	95 584,2

Tvaika katlu sildvirsmas kvadrātmētros.

Rūpniecības pieaugošo tendenci raksturo arī reģistrēto tvaika katlu un to sildvirsmas kvadratura. Tomēr vēl spilgtāki to apliecina pārējo mehānisko dzinējspēku pieaugums rūpniecībā. Kamēr 1920. g. bija 473 ūdens spēka mašīnas ar 3524 HP, tikmēr 1927. g. bija 817 ar 18 637 HP. Petrolejas un naftas motoru skaits tanī pašā laikā ir palielinājies no 22

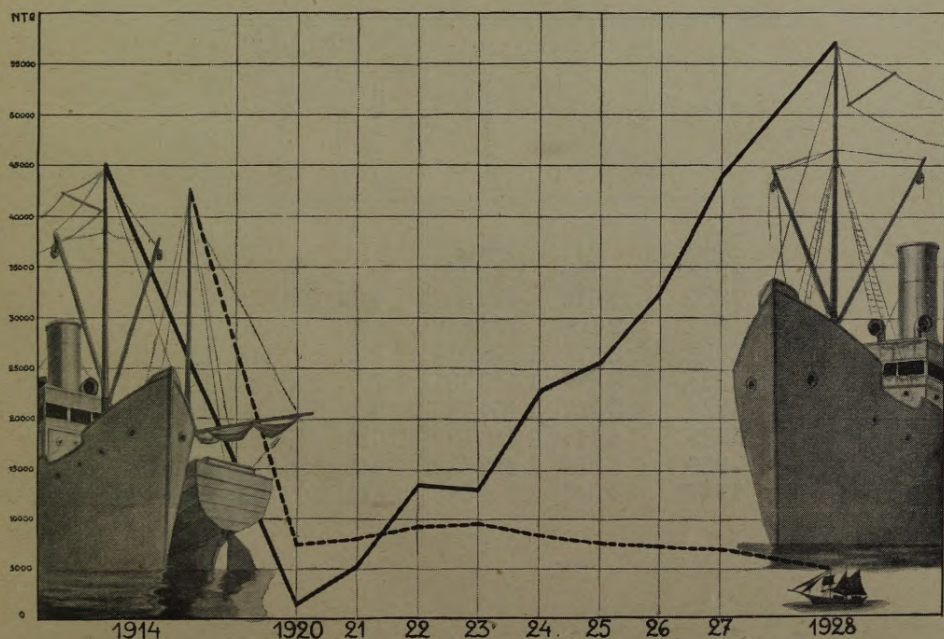
ar 185 HP līdz 464 ar 6483 HP, elektro motoru skaits no 492 ar 10 376 HP līdz 4223 ar 45 584 HP. Pie tam taisni pēdējos gados šinī laukā ir atzīmējams sevišķi straujš pieaugums. Līdz ar motoru ieviešanos rūpniecības uzņēmumos arī sīko rūpniecības uzņēmumu eksistences spējas ir lielākas nekā agrāk.

V. Tirdzniecības flote un kuģu kustība.

28. JŪRAS TIRDZNIECĪBAS FLOTE.

Gadi.	Tvaikoņi.			Buŗu un buŗu motorkuŗi.			K o p ā.		
	Skaitis.	Neto tonaŗa.	Neto ton. % pret 1914. g.	Skaitis.	Neto tonaŗa.	Neto ton. % pret 1914. g.	Skaitis.	Neto tonaŗa.	Neto ton. % pret 1914. g.
1914.	59	45 194	100	274	42 765	100	333	87 959	100
1920.	5	1 469	3	40	7 447	17	45	8 916	10
1921.	11	5 152	11	47	8 050	19	58	13 202	15
1922.	19	13 415	30	61	9 172	21	80	22 587	26
1923.	20	12 741	28	68	9 317	22	88	22 058	25
1924.	31	22 763	50	65	8 407	20	96	31 170	35
1925.	36	25 547	57	64	7 694	18	100	33 241	38
1926.	54	32 726	72	63	7 308	17	117	40 034	46
1927.	65	44 110	98	57	7 005	16	122	51 115	58
1928.	75	57 043	126	44	5 002	12	119	62 045	71

Tvaikoņu un buŗu kuŗu tonaŗa.

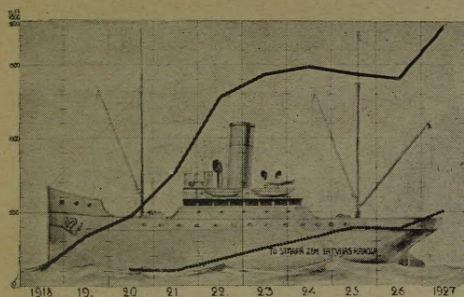

Pie saimnieciskās dzīves nozarēm, kuŗas uzrāda visredzamākos panākumus pieder jūrniecība, kuŗa kuŗa gados smagi cieta. No 333 kuŗiem ar 87 959 neto ton. tilpumu 1914. gadā bija atlikuŗi 1920. gadā tikai 45 kuŗi ar 8 916 neto ton. tilpumu. No tvaiku kuŗu tilpuma bija atlikuŗi tikai 3% un buŗinieku tilpuma 17% un tādā kārtā 90% no visas Latvijas tonaŗas bija iznīcināti. Un tomēr nedaudzos gados sasniegti milzīgi panākumi. Latvijas tirdzniecības tvaiku kuŗu flote ir 8 gadu laikā pieaugusi no 5 vienībām uz 75 vienībām un no 1 469 neto ton. uz 57 047 neto ton. Tādā kārtā tvaiku kuŗu tonaŗa tagad ir lielāka nekā

pirms kuŗa par 26%. Turpretim buŗu kuŗu skaits gandrīz nemaz nepieaug un 274 buŗu kuŗu vietā 1914. g. tagad ir tikai 44. Buŗu kuŗu izzuŗana ir vispārīga parādība un nedaudzos gados tirdzniecības tvaiku kuŗu skaita pieaugŗana panāks to, ka Latvijas tirdzniecības flote būs lielāka nekā pirms kuŗa un pārvērtīsies par faktoru Baltijas jūrā. Astoņu gadu laikā Latvijas tirdzniecības flote ir palielinājusies vairāk nekā septiņkārtīgi un tagad sastāda 71% no pirmskuŗa tonaŗas. Pie tam ir jāievēro, ka ŗie panākumi ir sasniegti gandrīz pilnīgi bez valsts atbalsta.

29. LATVIJAS OSTĀS IENĀKUŗIE KUŗI.

Gadi.	Pavisam.		To starpā zem Latvijas karoga.		
	Kuŗu skaits.	Neto tonaŗa.	Kuŗu skaits.	Neto tonaŗa.	% no kop-tonaŗas.
1918.	275	123 050	.	.	.
1919.	793	342 763	.	.	.
1920.	1 679	479 801	643	108 879	23
1921.	2 104	784 850	859	106 496	14
1922.	2 878	1 293 515	1 323	177 118	14
1923.	3 577	1 442 131	1 707	256 780	18
1924.	3 937	1 494 752	1 924	322 506	22
1925.	4 117	1 443 682	2 079	399 652	28
1926.	3 857	1 411 834	1 948	385 790	27
1927.	4 041	1 761 345	1 845	502 918	29

Kuģu kustība Latvijas ostās uzrāda noteikti pieaugošu tendenci. Pirmajos valsts pastāvēšanas gados Latvijas ostās ienāca tikai daži simti kuģi, 1920. gadā jau vairāk par tūkstoši, 1921. un 1922. gados 2—3 tūkstoši un 1927. gadā jau vairāk nekā 4 000 kuģi. Tāpat ar nelielām svārstībām ir pieaudzis ienākušo kuģu til-

pums, kuŗš 1927. g. sasniedza 1,5 miljonus tonas.

Ar to Latvijas ostas ir sasniegušas stāvokli kādā tās atradās ap 1903. gadu, kad ienākušo kuģu tilpums bija līdzīgs. Latvijas kuģiem līdz ar Latvijas tirdzniecības flotes pieaugumu piekrīt vienmēr lielāka loma mūsu ostās. Kamēr 1921. un 1922. gados tikai 14% no visas ienākušās tonažas piederēja kuģiem zem Latvijas flagas, tikmēr 1927. gadā jau 29% bija latviešu kuģi. Kamēr 1920. g. 643 kuģi ienāca zem Latvijas flagas, tikmēr 1927. gadā jau 1845 kuģi ar 502 918 n. t. lielu tilpumu. Latvijas kuģniecībai jau tagad piekrīt visai redzama loma mūsu saimnieciskā dzīvē, it sevišķi mūsu maksāšanas bilances aktivitātes uzturēšanā.

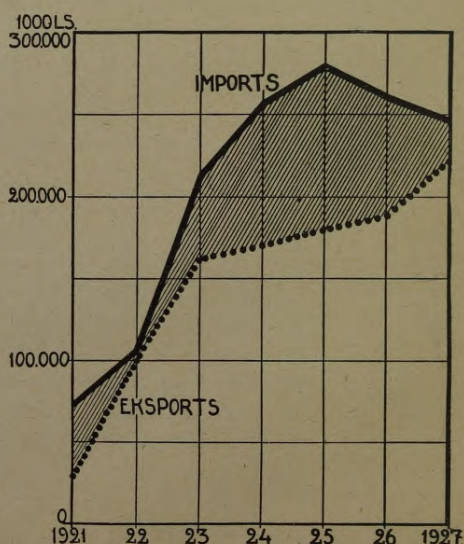
VI. Ārējā tirdzniecība.

30. ĀRĒJĀS TIRDZNIECĪBAS BALANCE.

(1 000 latos.)

Gadi.	Imports.	Eksports.	Balance + vai —	Imports + eksports.
1921.	73 743	29 313	— 44 430	103 056
1922.	106 443	101 217	— 5 226	207 660
1923.	211 857	161 978	— 49 879	373 835
1924.	255 905	169 647	— 86 258	425 552
1925.	280 557	179 562	—100 995	460 119
1926.	260 314	188 504	— 71 810	448 818
1927.	249 988	221 246	— 28 742	471 234
1928.g.I.pusē	129 942	120 354	— 9 588	250 296

Ar pavisam niecīgiem svārstījumiem ārējās tirdzniecības apgrozījumu kopsuma nemitīgi ir pieaugusi. Kamēr 1921. gadā importēto un eksportēto preču vērtība iztaisīja tikai 103 miljonus latos, tikmēr 1927. gadā tā sastādīja jau 471 miljonu latu. Tādā kārtā ārējās tirdzniecības apgrozījumu suma ir 7 gados pavairojusies vairāk nekā $4\frac{1}{2}$ reizes. Kamēr importēto preču vērtība pat ir samazinājusies, eksportēto preču vērtība ir nemitīgi pieaugusi un līdz ar to *pēdējo gadu laikā ir nemitīgi uzlabojusies tirdzniecības balance*. Imports lielā mērā ir samazinājies tālab, ka Latvijas vietējā rūpniecība ar katru gadu lielākā mērā apgādā vietējo tirgu ar saviem ražojumiem un arī tālab, ka lielā daļa no visnepieciešamākām precēm, kuŗu pēc kara nebija Latvijā, tagad ir pietiekoša

daudzumā ievestas. Turpretim eksportēto preču vērtība ar katru gadu ir pieaugusi un Latvijas maksāšanas bilances uzlabošanas raksturo sekoši skaitļi. Uz katriem 100 Ls, par kuriem ir Latvijā ievestas preces, ir izvestas preces: laikā no 1921.—25. g. caurmērā pa gadu par 62,3 Ls, 1926.

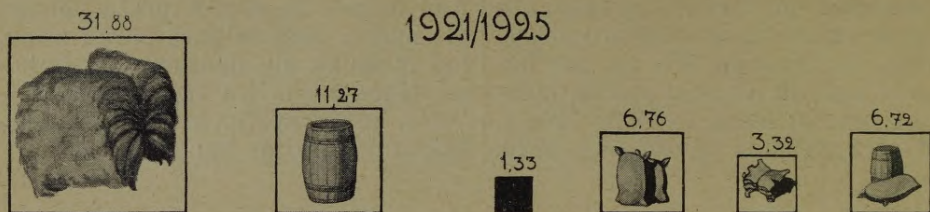
gadā par 70,8 Ls, 1927. gadā par 88,5 Ls un 1928. g. pirmā pusē par 92,6 Ls. Kad ievēro, ka eksportpreču vērtību pie mums bieži deklarē pārāk zemu, tad ir jānāk pie slēdziena, ka *Latvijai tagad ir aktīva tirdzniecības bilance*, ko arī apstiprinā lielie valutas krājumi Latvijas bankā.

31. EKSPORTS.

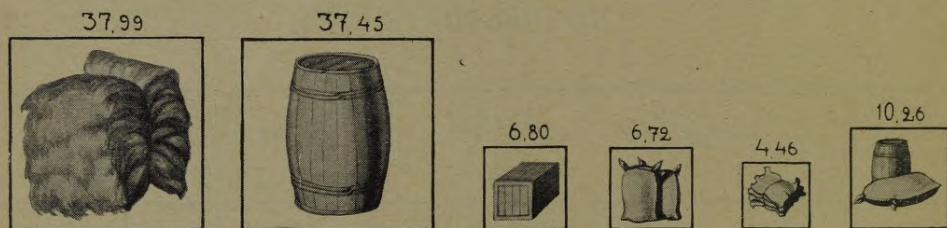
Preces.	1921. g.	1922. g.	1923. g.	1924. g.	1925. g.	1926. g.	1927. g.	1928. g. pirmā pusgadā.
	V ē r t ī b a m i l j. l a t o s.							
<i>Lauksaimn. raž.</i>	14,55	44,31	66,57	81,05	99,91	103,68	92,45	57,02
Lini	10,73	24,23	39,82	44,26	40,35	37,99	26,77	22,57
Sviests . . .	0,03	2,76	9,27	14,03	30,27	37,45	41,27	23,28
Gaļa	0,01	0,52	1,38	1,19	3,55	6,80	6,04	1,16
Linšķēlas . .	2,92	5,03	4,74	9,73	11,41	6,72	6,44	2,59
Ādas	0,13	2,91	3,59	4,91	5,05	4,46	5,23	3,99
Pārēj.lauks.raž.	0,73	8,86	7,77	6,93	9,28	10,26	6,70	3,43
<i>Koku materiāli</i>	11,15	33,57	61,69	58,83	46,70	41,19	80,89	38,35
<i>Fabrikāti . .</i>	1,85	8,35	11,64	18,71	25,19	37,10	40,28	20,07
Diedzini, linu .	0,19	1,38	1,08	2,69	2,35	2,85	2,99	1,22
Diedz., kokv. .	.	0,02	0,01	0,08	0,40	0,63	1,14	0,53
Papirs un pape	0,18	0,60	1,69	3,79	6,57	5,89	5,33	2,94
Linoleums . .	—	0,40	1,01	2,36	3,11	3,05	4,13	2,03
Gumijas preces	.	0,04	0,02	1,20	2,27	8,25	12,61	3,43
Pārējie fabrik.	1,48	5,91	6,93	8,59	10,49	16,43	14,08	9,92
<i>Pārējās preces</i>	1,76	14,99	22,08	11,06	7,76	6,53	7,63	4,91
<i>Kopsumā .</i>	29,31	101,22	161,98	169,65	179,56	188,50	221,25	120,35

Galveno eksportpreču vērtība 1000 latos.

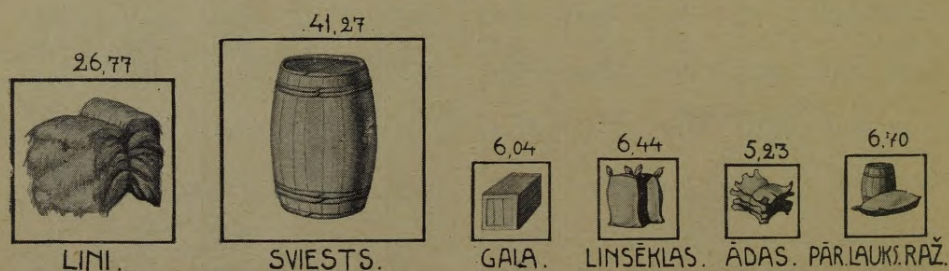
1921/1925

1926

1927

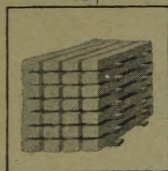

Mūsu maksāšanas bilances redzamākais postenis ir izvedu tirdzniecība, kuŗa rada vislielāko valutas ieplūdumu un dod mums iespējamību ārzemēs iegūt preces. Pēdējā 1927. gadā ir izvestas preces par 221 miljonu latu, kamēr pirms pieciem gadiem — 1922. gadā izveda preces ti-

kai par 101 miljonu un 1921. gadā pat tikai par 29 miljoniem. Latvija galvenā kārtā izved lauksaimniecības ražojumus, kuŗu vērtība ar nelielu svārstību 1927. gadā, nemitīgi pieaugusi. Redzamāko vietu eksportējamā lauksaimniecības ražojumu starpā tagad ieņem sviests, kuŗu 1927. gadā

Galveno eksportpreču vērtība 1 000 latos.

42,39

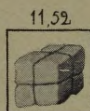
1921/1925

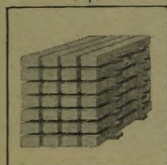
0,10

0,71

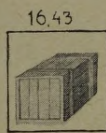
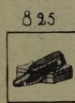
41,19

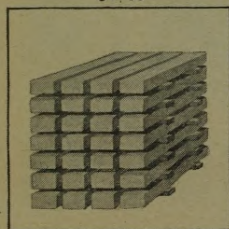
1926

0,63

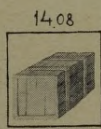
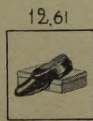
80,89

1927

1,14

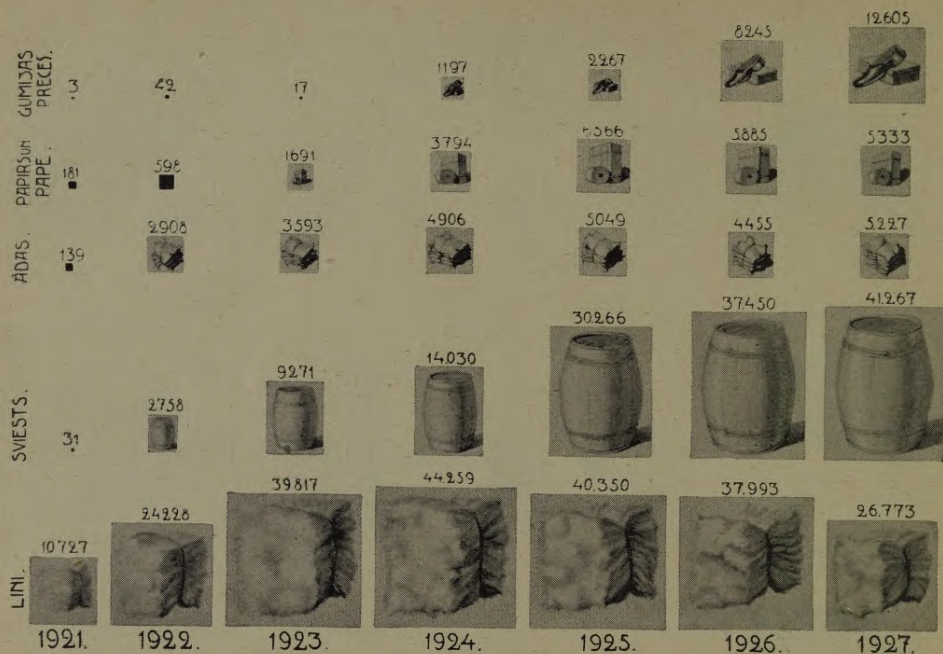
KOKU MATERIĀLI.

LINU DIEDZ KOKVDIEDZ PĀPIRS-PAPE LINOLEJS. GUMIJAS PRECES PĀRĒJIE FABRIKĀTI PAR PRECES.

jau izveda par 41 miljonu latu, kamēr 1921. gadā tikai par 30 tūkstošiem latu. Otrā vietā ieņem lina eksports, kura vērtība pēdējos gados ir mazliet samazinājusies pateicoties cenu svārstībām. Pēc lauksaimniecības ražojumiem otro vietu ieņem koku eksports no mūsu lielajiem mežiem. Pateicoties labvēlīgām cenām, eksportēto koku vērtība sasniedza 81 miljonu latu. Noteikti pieaugošu

tendenci uzrāda rūpniecības ražojumu eksports, kurš no pavisam nīcīgiem sākumiem (1921. g. — 1,8 milj. Ls), ir 1927. g. pieaudzis līdz 40 milj. latiem. Galvenie izvestie rūpniecības ražojumi ir gumijas preces, pārs un linolejs. Eksportējamo Latvijas ražojumu vērtības pieaugšana norāda kā uz lauksaimniecības tā arī rūpniecības attīstību.

Galveno eksporta preču vērtība atsevišķos gados 1 000 latos.

32. IMPORTS.

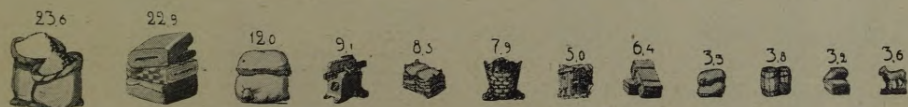
1 000 latos.

	1921. g.	1922. g.	1923. g.	1924. g.	1925. g.	1926. g.	1927. g.
Jēlvielas tekstilrūpn.	990	2 909	8 843	11 240	9 146	8 923	9 876
Metali visādā veidā	1 143	3 463	10 944	7 426	9 263	10 347	8 330
Cements	125	253	918	775	1 083	1 636	1 838
Nafta	98	1 489	789	1 767	1 484	1 293	930
Naftas destilāti . .	2 122	2 142	1 970	2 842	3 367	3 688	4 013
Ādas, izstr. u. neizstr.	4 895	5 424	8 551	6 020	9 518	6 844	6 320
Gumija (jēl.) . . .	27	45	115	900	1 113	1 769	1 841
Akm-ogl., brik., kokss	1 654	5 764	10 722	15 381	11 165	10 120	12 787
Aud., kokv. un vilnas	4 063	14 009	27 997	32 955	35 412	33 427	28 341
Dzija u. diegi, visādi	1 833	4 116	5 581	3 269	6 788	7 632	7 697
Mašīnas, lauksaimn.	3 171	3 565	7 385	5 147	6 027	5 912	5 025
Mašin., rūpniecības .	2 780	3 750	12 869	12 916	13 403	14 313	11 411

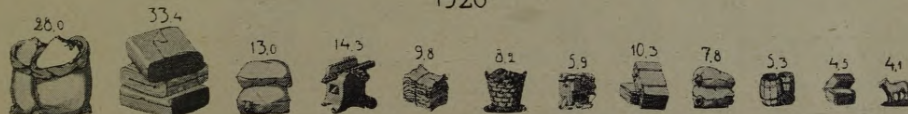
	1921. g.	1922. g.	1923. g.	1924. g.	1925. g.	1926. g.	1927. g.
Papīrs, visāds . . .	1 000	554	1 041	1 072	1 029	1 533	2 064
Keramikas izstrād. .	397	839	2 290	2 368	2 870	2 974	2 471
Krāsas un krāsu viel.	726	794	1 840	2 004	2 032	1 929	2 272
Ģērvielas	339	1 250	1 159	854	1 563	971	954
Mēsloš. viel., visādas	920	1 089	3 102	4 002	7 444	7 783	6 303
Labība visādā veidā	11 229	10 863	20 707	34 462	40 951	28 892	34 503
Rīss	1 265	802	858	940	1 134	1 069	1 056
Cukurs	6 366	9 667	13 304	15 736	15 080	13 567	15 682
Sāls	488	357	532	673	708	888	785
Silķes	1 228	2 965	4 792	4 600	5 635	5 335	4 702
Tabaka	2 454	2 126	3 359	4 189	3 998	4 535	4 298
Pārējās preces . . .	24 430	28 208	62 189	84 367	90 344	84 934	76 489
Kopsumā	73 743	106 443	211 857	255 905	280 557	260 314	249 988

Galveno importēto preču vērtība.

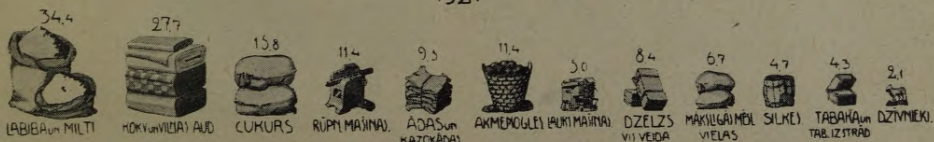
1921/25

1926

1927

Latvijas imports pamazām samazinās un 1927. gadā ievestas preces par 250 miljoniem latu, to starpā fabrikāti par 113,8 miljoniem, jēlvielas un pusfabrikāti par 63,2 miljoniem un pārtikas vielas par 70 miljo-

niem. Galvenās ievadpreces ir labība (34,5 miljoni latu), audumi (28,3), cukurs (15,6), akmens (12,7) un rūpniecības mašīnas (11,4). Vesela rinda importējamo preču ir jēlvielas mūsu rūpniecībai un citādi ražošanū

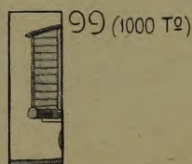
sekmējoši faktori (mašīnas, mākslīgi mēsli u. t. t.), jo pateicoties šo preču ievedumam saimniecības pie mums kļūst ražīgākas. Importa samazināšanās pēdējos trijos gados liecina par mūsu rūpniecības atzelsanu. Pārtikas vielas ievestas laikā no 1921.—25. gadam caurmērā pa gadu par 50,0 miljoniem latu, 1926. gadā par 64,6 miljoniem un 1927. gadā par 70,0 miljoniem. Pārtikas vielu im-

porta pieaugumu var uzskatīt kā zīmi, ka dzīves līmenis Latvijā paceļas. Tā, piemēram, vēl 1921. gadā cukurs ievests tikai par 6,1 miljoniem un plašākas iedzīvotāju aprindas lietoja cukura surogatus, bet 1927. g. cukurs ir ievests par 15,7 miljoniem, kas iztaisa 20 kilogramus uz vienu iedzīvotāju, nerēķinot pašā Latvijā ražoto cukuru. Tas neapšaubāmi norāda uz dzīves apstākļu uzlabošanas.

33. TRANZITS.

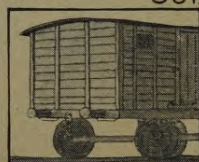
Gadi.	Daudzums 1 000 tonās.
1921.	99
1922.	483
1923.	361
1924.	574
1925.	472
1926.	626
1927.	846

Latvija ir zeme, caur kuŗu normalos apstākļos ir jāvirzās preču maiņai starp Eiropas austrumiem un rietumiem. Protams, ka Latvijai, kā starptautiskai preču maiņas vietai ievērojami ir jāpelna no tranzita. Caur Latviju sūtīto preču daudzums noteikti pieaug, sasniegdams 1927. g. 846 000 tonas. Preces, kuŗas caur Latviju nāk tranzita ceļā, nāk galvenā kārtā no mūsu trīs lielākām kaimiņu valstīm un proti 40% no Krievijas, 23% no Polijas un 21% no Vācijas (1927. g.). Turpretim pēc valstīm, uz kuŗām tranzits virzas, Anglijā ieņem pirmo vietu ar 21% no visa tranzita, Krievijai un Vācijai piekrīt 19% un Lietuvai 13%. Daļa no precēm, kuŗas tranzita ceļā sūta caur Latviju, šeit arī apstrādā, kā piemēram koku materialus, kas savukārt palielina Latvijas peļņu no tranzita.

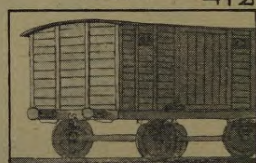
99 (1000 T²)

1921.

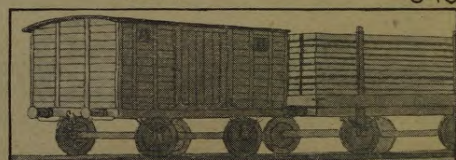
361

1923.

472

1925.

1927.

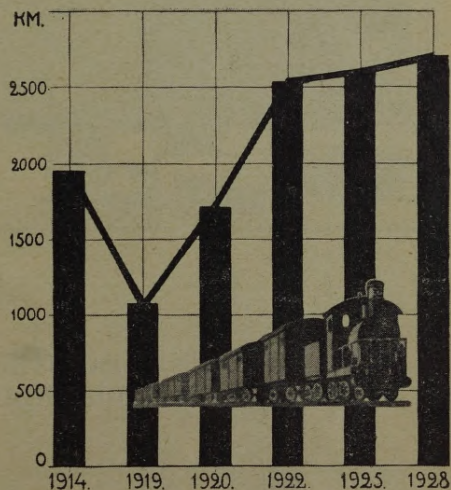
846.

VII. Satiksme.

34. DZELZCEĻU LĪNIJU GARUMS UN RITOŠAIS INVENTARS.

Gadi.	Ekspluatējamā līniju garums.	Lokomotīvu skaits.	Pasažieru va- gonu skaits.	Preču vagonu skaits.
1914.	1 941,0	—	—	—
1920.	1 737,6	111	111	3 076
1921.	2 694,0	169	235	4 809
1922.	2 542,0	289	512	5 397
1923.	2 576,1	320	519	5 324
1924.	2 610,6	336	554	5 445
1925.	2 590,7	330	596	5 435
1926.	2 609,7	330	616	5 519
1927.	2 599,7	329	664	5 545
1928.	2 701,1	326	712	5 552

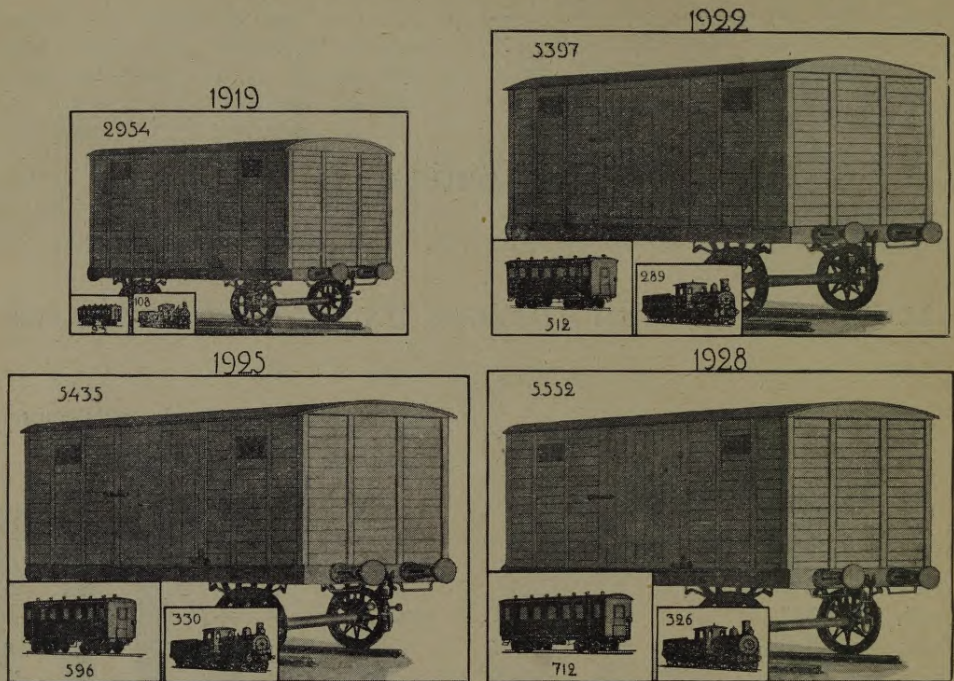
Ekspluatējamo dzelzceļa līniju garums.

Karam izbeidzoties Latvija man-
toja galīgi nopostītus dzelzceļus. Kā
sliežu ceļš tā arī ritošais materials
bija galīgi nolaistā stāvoklī. Latvi-
jas valsts pastāvēšanas laikā dzelz-
ceļi nepārtraukti uzlaboti un sliežu
ceļš ir pagarinājies galvenā kārtā pa-
teicoties Glūdas - Liepājas dzelzceļa
jaunbūvei. Tāpat ir palielināts un,

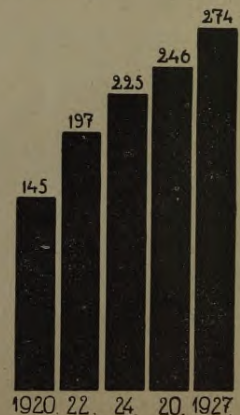
galvenais, uzlabots ritošais materials.
No jauna iegūtas lokomotives un va-
goni. Ja 1920. gadā vēl bija tikai 111
pasažieru vagoni, tad tagad viņu
skaits ir palielinājies līdz 712. Tā-
pat ir pieaudzis preču vagonu skaits.
Līdz 1928. g. ir uzbūvētas 234 jaunas
ēkas stacijās un 76 tilti, kuŗu kop-
garums iztaisa 1 227 metrus.

Lokomotīvu un vagonu skaits dažādos gados.

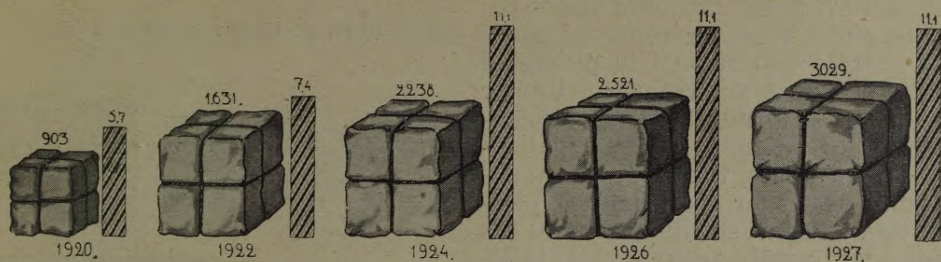
35. VILCIENU KUSTĪBA UN VALSTS DZELZCEĻU KOMERCIELIE PĀRVADĀJUMI.

Gadi.	Apgrāzībā bi- nšo vilcienu skaits caurmē- rā dienā.	Pārvadātas ba- gažas u. preču svars 1 000 tonnās.	Pasažieru skaits 1 000.
1920.	145,4	903	5 688
1921.	185,8	1 315	7 219
1922.	197,5	1 631	7 373
1923.	225,4	2 171	10 277
1924.	225,2	2 238	11 135
1925.	220,2	2 013	10 973
1926.	246,3	2 521	11 141
1927.	274,1	3 029	11 121

Vilcienu skaits dienā.

Pārvadāto preču daudzums un pasažieru skaits miljonos.

Satiksme uz dzelzceļiem pastāvīgi ir uzlabojusies. Salīdzinot ar 1920. gadu apgrozībā bijušo vilcienu skaits ir gandrīz dubultojies, arī pārvadāto pasažieru skaits ir pieaudzis no 5,7 miljoniem 1920. gadā uz 11,1 miljoniem 1927. gadā. Kamēr 1920. gadā vilcieni bija noskrējuši tikai 2,9 miljonus kilometrus, tikmēr tie 1926. gadā bija noskrējuši 5,9 miljonus un

1927. gadā jau 6,3 miljonus kilometrus. Neskatoties uz to, ka maksas par pasažieru braucieniem un preču pārvadāšanu Latvijā ir mazākas nekā gandrīz visās citās valstīs, arī dzelzceļu ieņēmumi ir pieauguši no 13,3 miljoniem latiem 1921. gadā uz 39,8 miljoniem latiem 1927. gadā.

36. PASTS.

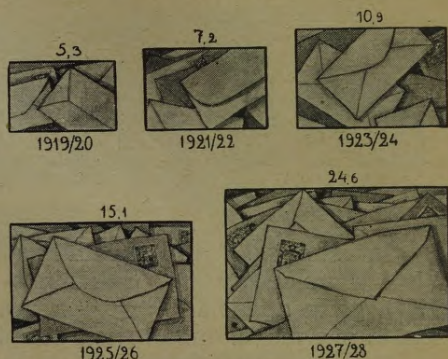
Budžeta gadi.	Pasta iestāžu skaits,	Viena pasta iestāde apkalpo		Nosūtīto pasta sūtījumu skaits tūkstoš,	Vēstulē un pastkašu skaits uz vienu iedzīv.
		km ²	1 000 iedzīvot.		
1919./20.	298	212,4	5,4	16 311	5,3
1920./21.	306	206,8	5,2	29 519	7,3
1921./22.	324	195,3	4,9	24 338	7,2
1922./23.	300	219,3	6,1	30 250	8,4
1923./24.	330	199,3	5,7	38 330	10,9
1924./25.	361	182,2	5,1	46 027	12,5
1925./26.	383	171,7	4,8	56 675	15,1
1926./27.	477	137,9	3,8	63 728	21,5
1927./28.	633	103,6	2,9	73 881	24,6

Pasta iestāžu tīkls ir nemitīgi attīstījies un tagad ir ievērojami plašāks nekā pirms kara. Pasta iestādes tagad ir divas reizes ērtāki sasniedzamas nekā Latvijas pastāvēšanas pirmajos gados. Kamēr

1920. gadā viena iestāde bija uz 212 kvadratkilometriem un 5400 iedzīvotājiem, tikmēr tagad ir viena pasta iestāde uz 104 kvadratkilometriem un 2900 iedzīvotājiem. Līdz ar pasta satiksmes ērtumu, saimnie-

cisko attīstību un satiksmes atjaunošanu arī pasta sūtījumu skaits pēdējos gados pieaug strauji un nemitīgi. It sevišķi strauji ir pieaugusi pasta satiksme ar ārzemēm. Kamēr laikā no 1920. līdz 1927. g. vispārīgais pasta sūtījumu skaits ir palielinājies $2\frac{1}{2}$ reizes, tikmēr ārzemju sūtījumu skaits ir palielinājies piekārtīgi. Pasta sūtījumu skaitu uz vienu iedzīvotāju parasti uzskata kā kādas zemes saimnieciskās un kultūrelās dzīves līmeņa augstuma mērauklu. Latvija savas pastāvēšanas pirmajos gados šinī ziņā atradās ļoti zemā stāvoklī, jo uz vienu iedzīvotāju iznāca tikai 5 pasta sūtījumi, kamēr tagad tādu ir 25.

Vēstuļu un pastkaršu skaits uz 1 iedzīvotāju

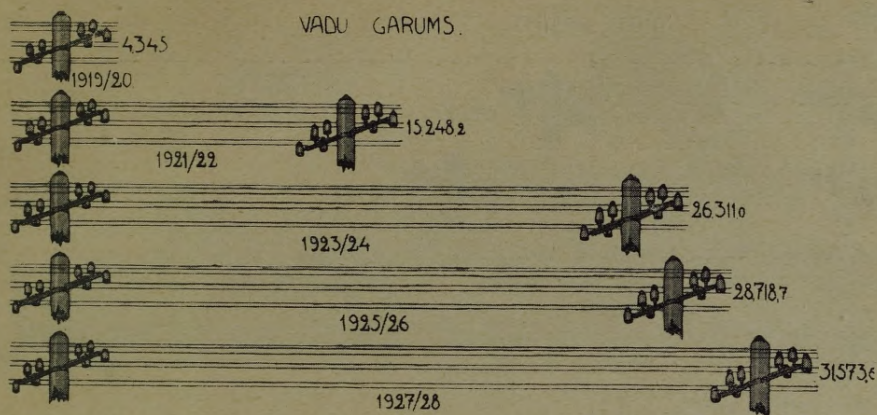
37. TELEGRAFS.

Budžeta gadi.	Telegrafa iestāžu skaits.	Vadu garums.	Viena telegrafa iestāde apkalpo	
			km ²	1 000 iedzīv.
1919./20.	87	4 345,0	727,6	18,3
1920./21.	186	14 038,0	340,3	8,5
1921./22.	201	15 248,2	314,0	7,0
1922./23.	244	15 482,8	269,6	7,5
1923./24.	326	26 311,0	201,8	5,8
1924./25.	372	27 473,2	176,8	4,0
1925./26.	463	28 718,7	142,0	3,0
1926./27.	563	28 111,3	116,8	3,2
1927./28.	627	31 573,6	104,0	2,0

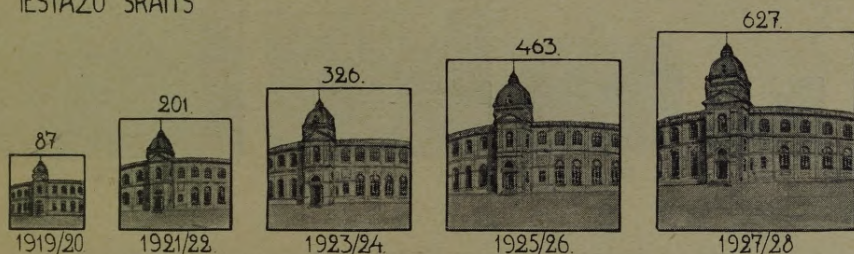
Tāpat kā pasta iestāžu skaits ir pieaudzis arī telegrafa iestāžu skaits un vadu garums. Viena telegrafa iestāde tagad ir uz 105 kvadratkilometriem un 2 900 iedzīvotājiem, kamēr vēl 1920. gadā uz 728 kvadrat-

kilometriem un 18 300 iedzīvotājiem. Apmainīto telegramu skaits ir mazliet samazinājies, kas galvenā kārtā ir izskaidrojams ar telefona straujo attīstību, kas daudzkārt ir stājies telegrafa vietā.

Telegrafa vadu garums kilometros un iestāžu skaits.

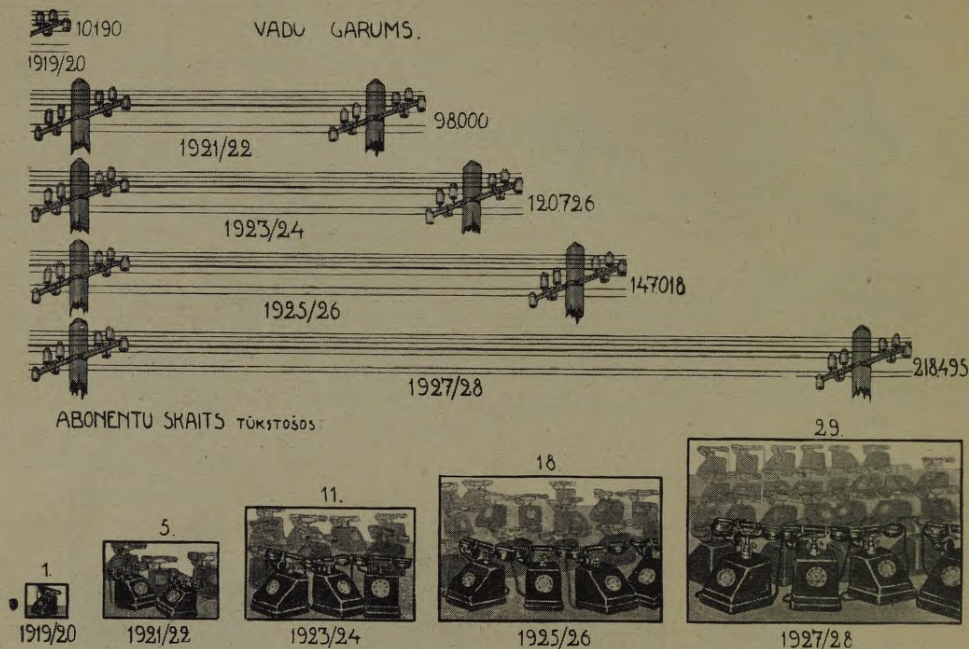
ĪESTĀŽU SKAITS

38. TELEFONS.

Budžeta gadi.	Vadu garums kilometros.	Abonentu skaits.	Sarunu skaits tūkstosos.	Viens telefona aparāts uz	
				kkm	iedzīvotājiem.
1919./20.	10 190, ₀	1 180	—	56	1331
1920./21.	24 547, ₀	3 350	9 070	20	498
1921./22.	98 000, ₃	4 923	14 776	13	360
1922./23.	99 966, ₀	7 370	22 849	9	245
1923./24.	120 726, ₀	11 050	33 146	6	165
1924./25.	132 234, ₄	15 256	47 012	4	121
1925./26.	147 018, ₀	18 411	58 496	4	101
1926./27.	184 369, ₁	24 192	64 478	3	77
1927./28.	218 495, ₂	29 165	61 302	2	65

Telefona vadu gaņums kilometros un abonentu skaits tūkstošos.

Telefona tīkls pēdējos gados Latvijā ir ārkārtīgi strauji attīstījies. Vadu ģarums ir deviņos gados palielinājies divdesmitkārtīgi un abonentu skaits divdesmitpiecīkārtīgi. Pēc pavisam neilga laika Lat-

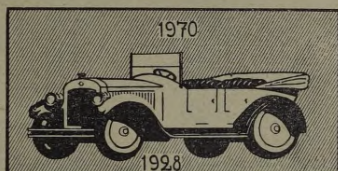
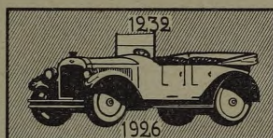
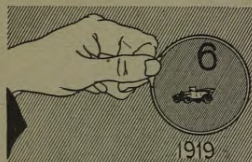
vija piederēs pie zemēm, kurās vislabāki ir apgādātas ar telefoniem, jo jau tagad viens aparats caurmērā ir uz 2,3 kvadratkilometriem un uz 65 iedzīvotājiem.

39. AUTOMOBILĒ UN MOTOCIKLETI.

Gadi.	Automobiļu skaits.	Motocikletu skaits.
1919.	6	—
1926.	1232	302
1928.	1970	537

Automobiļu skaits Latvijā strauji pieaug. Pēckara pirmajos gados izlaupītā Latvijā automobiļu skaits bija pavisam niecīgs un Latvijas pil-

sētu ielas salīdzinot ar Vakar-Eiropas pilsētu ielām bija kā izmirušas. Pēdējos gados šis visātrākais un relatīvi lētākais satiksmes līdzeklis ātrā gai-

tā iekārā Latvijas pilsētas un lauku ceļus. Jau tagad pastāv plaši attīstīts autobusu tīkls (2719 km gaŗa līnija ar 6,3 milj. pārvadātiem pasa- žieriem) visos Latvijas apgabalos. Ja

arī automobiļu absolūtais skaits Lat- vijā, salīdzinot ar citām zemēm, vēl ir ļoti neliels, tad tomēr salīdzinot ar iedzīvotāju skaitu, Latvija jau ieņem redzamu vietu.

40. ZEMES CEĻI.

Gadi.	Šosejas un bruģi.	Grantie zemes ceļi.	Ceļi valsts labošanā.
	K i l o m e t r i.		
1926.	782	23 045	2 290
1927.	801	24 155	2 466
1928.	857	25 421	2 522

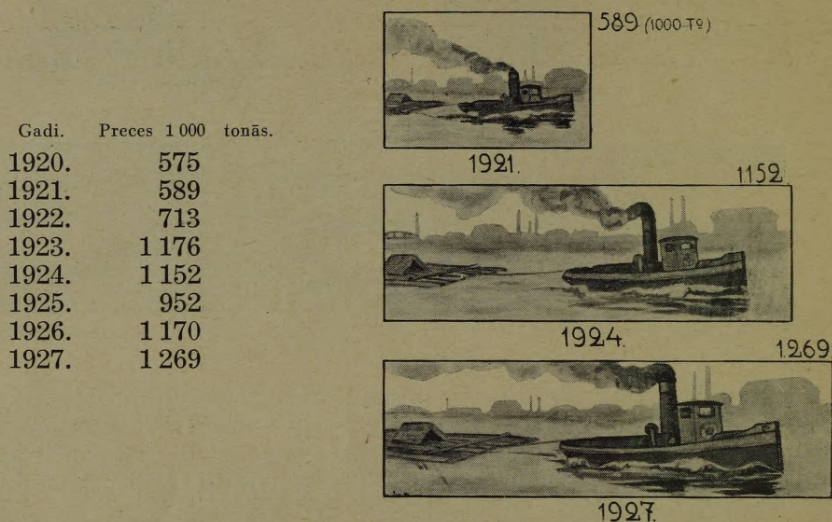
Šosēto un bruģēto ceļu kopgarums.

1926 g.	23827.
1928 g.	26278.

Zemes ceļu jautājums Latvijā pieder pie samērā vismazāk kārtoti- em. Tomēr arī šīnī ziņā jau tagad ir novērojams progress. Kaŗam iz- beidzoties zemes ceļi bija gandrīz ne- lietojamā stāvoklī. Tagad daudzi ceļi ir savesti kārtībā. Šosejas ir at- jaunotas. Bet bez tām katru gadu zemes ceļu tīkls paplašinās. Pēdējo

triju gadu laikā šosejas ir pagarinā- tas par 77 km, pirmās šķiras grantē- tie ceļi par 156 km, otrās šķiras — par 1179 un trešās šķiras — par 1040 km. Valsts labojamo ceļu gaŗums arī līdz šim nemitīgi pieauga, bet līdz ar jaunā ceļu likuma spēkā stāšanos šīnī nozarē paredzama strauja apstākļu uzlabošanās.

41. PREČU PĀRVADĀJUMI PA IEKŠĒJIEM ŪDENSCEĻIEM.

Pa upēm pārvadāto preču daudzums ar dažām svārstībām uzrāda pieaugošu tendenci. Vissvarīgākais iekšējais ūdensceļš ir Lielupe, kamēr Daugavai piekrīt liela nozīme kā koku materiālu tranzīta ceļam. Kamēr

1920. un 1921. gados pa ūdensceļiem pārvadāto preču daudzums nesasniedza 600 000 tonas, tikmēr 1927. gadā tas bija dubultojies un pārsniedza 1 200 000 tonas.

VIII. Valsts bilance, nauda, kredits, kooperacija un ienākumi.

42. VALSTS BILANCES KOPSAVILKUMS UZ 1. APRILI 1927. G.

Aktivs.			
1.	Kase	Ls	2 100 619
2.	Tekoši rēķini	"	100 498 608
3.	Dārgmetali	"	14 732 894
4.	Vērtspapiri	"	54 531 117
5.	Nekustama manta	"	1 236 344 074
6.	Kustama manta	"	194 299 538
7.	Materiali un produkti	"	43 807 546
8.	Preces	"	12 783 493
9.	Valsts īstermiņa aizdevumi	"	1 994 740
10.	Valsts ilgtermiņa aizdevumi	"	6 640 623
11.	Pamatkapitali auton. uzņēmumiem	"	26 816 808
12.	Rīcības kapitali auton. uzņēmumiem	"	782 071
13.	Rezerves kapitali auton. uzņēmumiem	"	3 623 136
14.	Speciāli kapitali auton. uzņēmumiem	"	7 549 929
15.	Avansi	"	5 444 422
16.	Debitori	"	114 185 826
17.	Uzņēmumu zaudējumi	"	44 763
18.	Dažādi aktīvi	"	50 314 045

Kopā . . . Ls 1 876 494 252

Pasīvs.			
1.	Valsts rezerves fonds	Ls	84 944 708
2.	Zelta fonds	"	14 732 894
3.	Saimnieciskās dzīves atjaun. fonds	"	89 175 569
4.	Valsts apdrošināšanas fonds	"	1 483 817
5.	Labības rezerves fonds	"	2 000 000
6.	Sēklas fonds	"	5 164 456
7.	Dažādi fondi un speciāli līdzekļi	"	3 631 731
8.	Rīcības kapitali	"	14 941 643
9.	Valsts ārējie aizņēmumi un parādi	"	85 820 460
10.	Valsts iekšējie aizņēmumi	"	544 588
11.	Kreditori	"	50 774 914
12.	Depozīti	"	15 511 757
13.	Valsts uzņēmumu peļņa	"	47 232 072
14.	Dažādi pasīvi	"	3 410 345
15.	Kapitāls	"	1 457 125 298

Kopā . . . Ls 1 876 494 252

Valsts bilance sniedz spilgtu ainu par to, ka Latvija 10 gados ir kļuvusi par bagātu valsti. *Valsts aktivā ir 1,0 miljardi latu*, kas uz katru iedzīvotāju, ieskaitot arī zīdaiņus, iztaisa vairāk nekā 1000 latu. Galvenos valsts īpašumus sastāda plašās valsts zemes, jo 35% no visas zemes Latvijā — galvenā kārtā meži — ir valsts īpašums (1,2 miljardi lati). Bez tam valsts īpašumā atrodas kustama manta par 194,3 miljoniem latiem, kurā ietilpst arī armijas krājumi. Valsts īpašumā atrodas nauda, dārgmetali, vērtspapīri u. t. t. par 171,0 miljoniem

latiem. Valsts autonomos uzņēmumos valsts ir ieguldījusi 38,8 miljonus latu u. t. t. Kamēr 1918. gadā Latvijas valsts bija nabaga, tikmēr pēc desmit gadiem valsts īpašumi ir uzskatāmi par ļoti ievērojamiem.

Valsts īpašumi pēc būtības ir uzskatāmi par visu Latvijas pilsoņu īpašumu. Varbūt ir vietā pārmetums, ka valsts ir pārāk ātri kļuvusi bagāta un ka tālab atsevišķiem pilsoņiem bija jānes pārāk smagas nastas. Tomēr tas, ka valsts tagad ir bagāta var tikai to stiprināt un nākotnē atvieglot pilsoņu nastas.

43. VALSTS ĀRĒJIE PARĀDI.

1926. gadā	85,8	miljoni	latu
1927. „	85,7	„	„
1928. „	83,1	„	„

Latvijas valsts parādi ir ļoti nelieli. Tie ir radušies valsts pastāvēšanas pirmajos gados, kad bija nepieciešami ārzemēs pirkt ieročus, municiju, kareivjiem apģērbu un pārtiku. Protams, ka valsts toreiz nevarēja par saņemtām mantām maksāt un tādā kārtā ir radušies parādi ārzemēs, kaut gan Latvija nav izdarījusi ārējo aizņēmumu. 1926. gadā parādu suma galīgi noteikta un kopš tā laika tā pamazinas pateicoties parādu no-

maksai. Ka ārējie parādi Latvijai nav lieli, ir redzams no tā, ka *Latvijā uz vienu iedzīvotāju iznāk 44 latu ārēju parādu*. Turpretim Igaunijā tādu ir 102 Ls, Somijā — 90, Polijā — 98, Daniijā — 220, Norvēģijā — 371, Čehoslovākijā — 502 un valstīs, kuras piedalījušās pasaules karā parādu suma vēl nesalīdzināmi lielāka. Italijā uz vienu iedzīvotāju iznāk 3318 Ls lieli valsts ārējie parādi, Beļģijā — 3844 un Francijā — 4805 Ls lieli parādi. Bez tam gandrīz visās minētās valstīs ir ievērojami lieli iekšējie aizņēmumi, kurpretim Latvijā tie pavisam niecīgi.

44. VALSTS BUDŽETS.

Ieņēmumu un izdevumu suma.

1925./26. g.	160,0	miljoni	latu
1926./27. „	169,0	„	„
1927./28. „	163,0	„	„
1928./29. „	164,1	„	„

Pēdējos gados valsts budžets ir salansēts caurmērā uz 164,0 miljoniem latiem. Kad Latvijas valsti dibināja, tad dibinātas bažas radīja

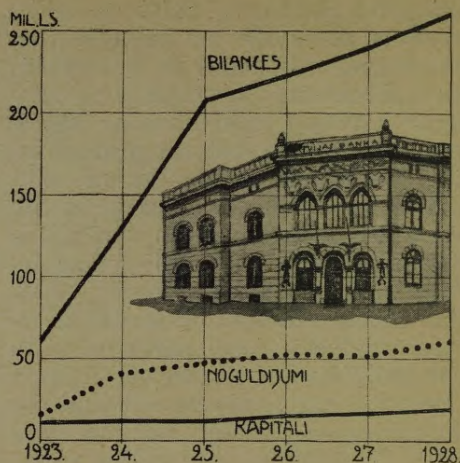
jautājums par to, vai valsts savus izdevumus varēs segt ar kārtējiem ienākumiem. Šīs bažas ir izrādījušās par nedibinātām, jo valsts ir ne tikai segusi kārtējos izdevumus ar kārtējiem ienākumiem, bet pat pratusi savākt ievērojamus kapitalus un veikt ārkārtīgos darbus kā dzelzceļu un ostu būves u. t. t. Tālab varētu domāt, ka Latvijā iedzīvotāji maksā ārkārtīgi lielus nodokļus valstij. Latvijas valsts izdevumi un ienākumi uz katru iedzīvotāju caurmērā pa gadu ir 88 lati. Spriest par to, vai šī summa ir liela vai maza, varam tad, kad palūkojamies uz nodokļu lielumu citās valstīs. Izrādās, ka vismazākie valsts izdevumi uz vienu iedzīvotāju ir visnekultūrelākās un saimnieciski neatīstītākās zemēs. Uz vienu iedzīvotāju izdod Albānijā 28 latus, Rumānijā — 30 latus, Turcijā — 39 latus, Bulgārijā — 52 latus, Portugālē — 64 latus, Lietuvā — 71 latu, Krievijā un Grieķijā — 73 latus, Jugoslāvijā — 76 latus. Latvijā valsts izdevumi ar 88 latiem uz vienu iedzīvotāju gadā ir lielāki nekā minētās valstīs, bet tanī pašā laikā ievērojami mazāki nekā daudzās citās zemēs. Igaunijā izdevumu summa ir tikai nedaudz lielāka nekā Latvijā — proti 93 lati uz

vienu iedzīvotāju. Somijā uz vienu iedzīvotāju jau iznāk 129 latus lieli valsts izdevumi, Daniijā un Norvēģijā — 148 lati un Zviedrijā — 170 lati. Tādā kārtā Zviedrijā valsts prasa no iedzīvotājiem jau divas reizes vairāk nekā Latvijā. Holandē attiecīgā summa ir 181 latu liela, Irijā — 245 un Anglijā pat 485 latus liela. Vācijas valsts, nerēķinot atsevišķo Vāciju sastādošo valstu budžetus izdod 153 latus uz iedzīvotāju. Tādā kārtā Latvijas valsts izdevumi un līdz ar to nodokļi ir tikai nedaudz lielāki nekā Lietuvā un Krievijā un ievērojami mazāki nekā Skandināvijas un daudzās citās valstīs. Palūkojoties uz to vietu, kurā Latvija ieņem starp citām valstīm nodokļu lieluma ziņā, jānāk pie slēdziena, ka šī vieta sakrīt ar to, kurā Latvija ieņem savas saimnieciskās attīstības līmeņa augstuma ziņā un ka objektīvi valsts ienākumi nav pārspilēti. Jāpiezīmē, ka augstāk minētos 88 latus nesastāda vienīgi nodokļi, bet ka tanīs ietilpst arī ienākumi no valsts īpašumiem, monopolēm, regalijām, uzņēmumiem, kredītiestādēm un autonomiem uzņēmumiem. Tiešie un netiešie nodokļi un dažādās nodevas Latvijā iztaisa 52,7 latus caurmērā uz vienu iedzīvotāju.

45. LATVIJAS BANKAS BILANCES GALVENIE POSTEŅI.

Gadi 1. janv.	Kapitāli.	Noguldījumi un tek. rēķini.	Valsts sumas.	Bilance.	Zelts.	Ārsmju valuta
			Miljonus	latos.		
1923.	10,0	14,7	11,5	63,0	0,2	31,6
1924.	11,0	41,5	25,0	133,7	3,0	48,3
1925.	12,2	47,5	66,2	209,1	8,0	41,2
1926.	15,7	53,0	60,1	224,1	8,0	20,2
1927.	18,2	52,4	66,0	241,3	8,0	21,4
1928.	19,5	60,5	85,8	260,8	8,0	49,1

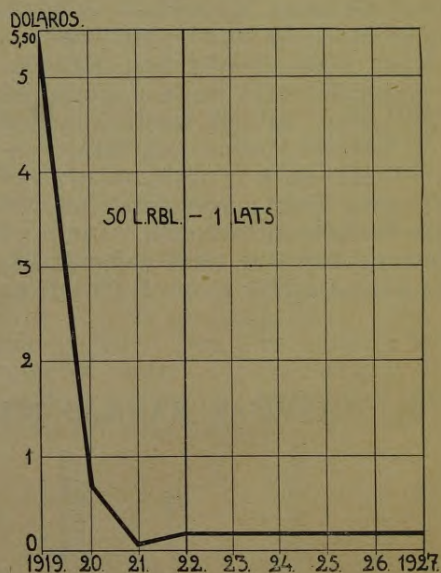
Latvijas banka sāka darboties 1922. gadā un kopš šī laika nemitīgi attīstījusies. 1923. gadā bankas bilance bija 63 miljonus latu liela, bet 1927. gadā jau 261 miljonu liela, tas ir 6 gadu laikā tā ir palielinājusies vairāk nekā četrkārtīgi. Bankas kapitāli ir šīn laikā gandrīz dubultojusies un noguldījumi četrkārtojušies. Tāpat ir pieauguši zelta un ārzemju valutas krājumi. Latvijas bankas saimnieciskā nozīme mūsu zemē līdz ar to ir lielā mērā pieaugusi un tā ir kļuvusi par galveno mūsu naudas tirgus regulētāju.

46. VALUTAS STABILIZĀCIJA.

Par 50 Latv. rbļ. = latam maksāja dolaros.

Gadi.	Latv. valuta.	Dolari.
1919.	50 Latv. rbļ.	5,36
1920.	50 „ „	0,73
1921.	50 „ „	0,10
1922.	1 Ls	0,19
1923.	1 „	0,19
1924.	1 „	0,19
1925.	1 „	0,19
1926.	1 „	0,19
1927.	1 „	0,19

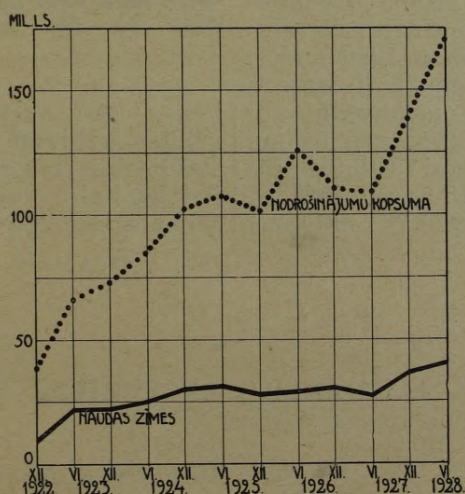

Latvijas valsti nodibinot pie visgrūtāki atrisināmiem jautājumiem piederēja savas naudas sistēmas radīšana un stabilizēšana. Pirmās valsts izlaistās naudas zīmes strauji zaudēja savu vērtību. Kamēr par 50 Latv. rbļ. 1919. gadā augstā varēja dabūt 5,36 dolarus, tikmēr par to pašu sumu 1920. gadā maksāja tikai 0,73 dolarus un 1921. gada vidū tikai 0,10 dolarus. 1922. gadā sekmīgi stabilizēja Latvijas valutu, pie kam viens lats līdzinās vienam zelta frankam, resp. 0,2003 gramam zelta. *Latvija bija viena no pirmajām valstīm, kura pēc kara savu valutu stabilizēja, Latvija bija vienīgā valsts, kura to izdarīja bez ārējiem aizņēmumiem un*

pabalstiem no ārienes un tagad Latvijas valuta pieder pie vislabāki nodrošinātām. Kopš 1922. gada lata kurss nav svārstījies.

47. LATVIJAS BANKAS NAUDAS ZĪMJU ĀPGROZĪBA UN NODROŠINĀJUMI.

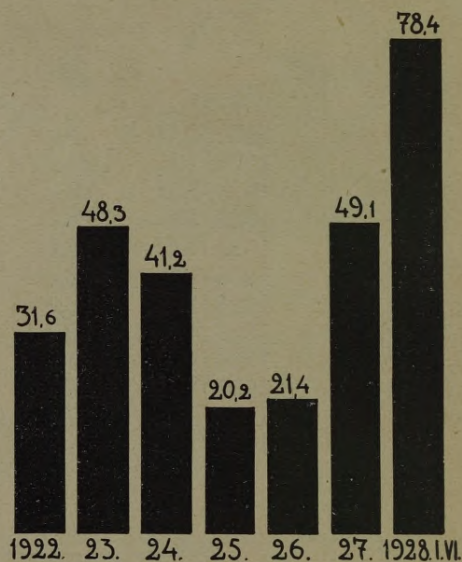
	Naudas zīmes.	Lespējamā emisija.	Nodrošinā- jumu kopsumā.	Nodrošinā- jumu %.
		Miljonos	latos.	
1922./XII.	9,8	38,9	38,9	396,9
1923./VI.	23,0	66,4	66,4	288,7
1923./XII.	23,0	73,5	73,5	319,6
1924./VI.	25,8	85,4	85,4	331,0
1924./XII.	30,9	100,2	102,2	330,7
1925./VI.	32,0	79,8	107,5	335,9
1925./XII.	28,6	57,2	101,2	353,8
1926./VI.	29,6	88,2	125,5	424,0
1926./XII.	31,5	60,6	111,0	352,4
1927./VI.	27,0	72,0	109,5	392,5
1927./XII.	37,3	110,7	138,8	372,1
1928./VI.	41,3	150,0	170,7	413,3

Latvijas bankas naudas zīmes pier-
der pie vislabāki nodrošinātām, jo
pašlaik tās ir vairāk nekā segtas ar
zeltu, stabili ārzemju valutu un ci-
tām vērtībām. 1928. g. vidū atradās
āpgrozībā Latvijas bankas zīmes par
41,3 miljoniem latu, bet zelta, un citu
nodrošinājumu bija par 170,7 miljo-
niem latu. Saskaņā ar pastāvošo li-
kumu, Latvijas banka savu emisiju
varētu pavairot četrkārtīgi un arī tad
mūsu valūta būtu priekšzīmīgi segta.

48. ĀRZEMJU VALUTAS KRĀJUMI LATVIJAS BANKĀ.

1922. g. 31. decembrī	31,6	miljoni Ls
1923. " " "	48,3	" "
1924. " " "	41,2	" "
1925. " " "	20,2	" "
1926. " " "	21,4	" "
1927. " " "	49,1	" "
1928. g. 30. jūnijā	78,4	" "

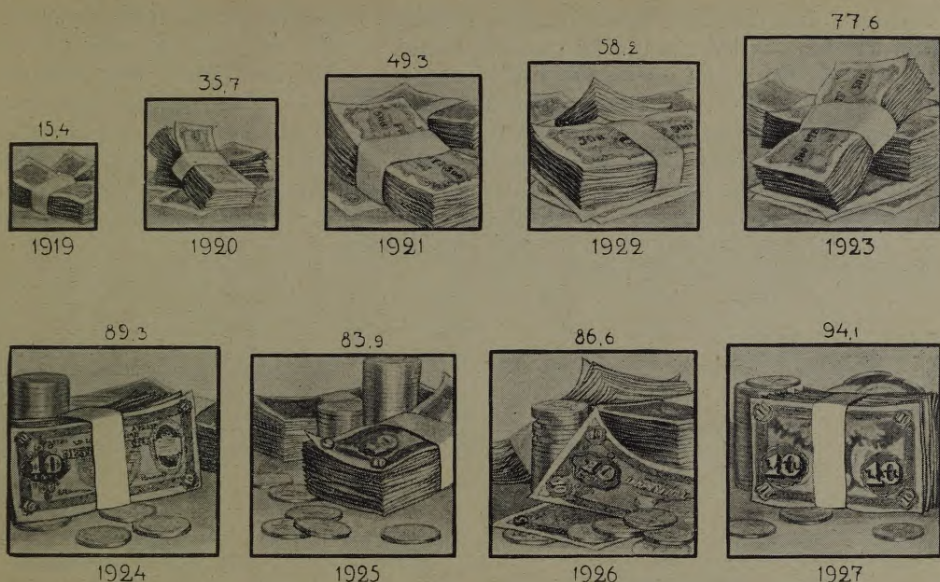

Latvijas maksāšanas bilance ir neapšaubami aktīva. Latvijā no ārzemēm ieplūst vairāk līdzekļu, nekā Latvija ārzemēs izdod. Ārzemju valūta Latvijā ieplūst par eksportētām precēm, no kuģu fraktīm, kuģas saņem Latvijas kuģi, no ārzemju jūrniekiem un ceļotājiem, kuģi uzturas Latvijā u. t. t. Ka valūtas ieplūdums ir lielāks nekā izplūdums, ir redzams no valūtas krājumu pieauguma pēdējos gados. Vismazākie ārzemes valūtas krājumi bija 1925. un 1926. gados, kad bija visnelabvēlīgākā tirdzniecības bilance un citi nelabvēlīgi apstākļi sekmēja valūtas aizplūšanu. Kopš 1927. gada ārzemju valūtas krājumi nemitīgi palielinās un 1928. g. 1. jūlijā bija sasnieguši 78,4 miljonus

latus. Arī privatās kredītiestādēs valūtas krājumi ir palielinājušies. Tas liecina, ka Latvijā pamazām krājas kapitāli, kuģi nākotnē padarīs saimniecisko dzīvi rosīgāku.

49. NAUDAS APGROZĪBA.

Gadi.	Miljonos latos.
1919.	15,4
1920.	35,7
1921.	49,3
1922.	58,2
1923.	77,6
1924.	89,3
1925.	83,9
1926.	86,6
1927.	94,1

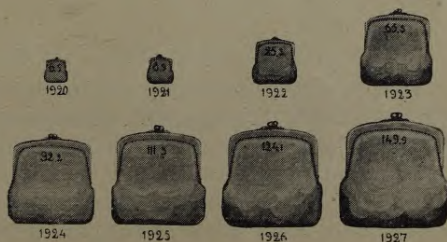

Ja nauda, kuŗa atrodas apgrozībā ir pilnīgi segta un ja pēc tās ir vajadzība saimnieciskā dzīvē, tad naudas daudzums, kuŗš atrodas apgrozībā, raksturo saimnieciskās dzīves rosīgumu. Latvijas valūta ir bagātīgi nodrošināta un tālab apgrozībā esošās naudas daudzuma pieaugums rak-

sturo rosību saimnieciskā dzīvē. Gan naudas daudzums, kuŗš Latvijā atrodas apgrozībā, samērā nav liels, bet toties pieaugums, vienmēr ievērojot bagātīgo segumu, kopš 1919. gada, ir ļoti ievērojams un liecina, ka valsts pārdzīvo saimnieciskas uzplaukšanas laikmetu.

50. NOGULDĪJUMI.

Gadi.	Noguldījumu kopsuma 1 000 latos.
1920.	6 570
1921.	8 985
1922.	25 247
1923.	65 555
1924.	92 183
1925.	111 357
1926.	124 080
1927.	149 899

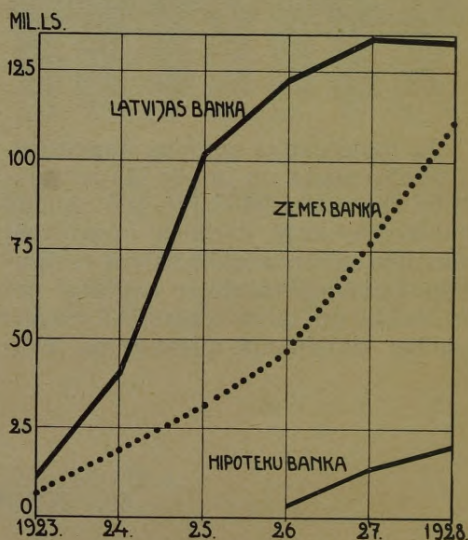

Kara gados dažādās valsts un privātās kredītiestādēs noguldītā nauda bija pilnīgi izputējusi un tālab ietaupījumu un kapitalu uzkrāšanai bija jāsākas pilnīgi no jauna. No pavisam niecīgiem sākumiem 1919. gadā, noguldījumu suma ar katru gadu pieauga un tagad sasniedz 150 miljonus latu, kas iztaisa uz katru iedzīvotāju caurmērā vairāk nekā 80 latus. Vis-

lielākie noguldījumi atrodas Latvijas bankā — 60,0 miljoni, tad nāk akciju bankas — 41,3 miljoni, krāj-aizdevu sabiedrības — 21,0 miljoni un savstarpīgās kredītbiedrības — 11,0 miljoni. Pārējās iestādēs noguldītās sumas ir niecīgas. Strauji pieaug pasta tekošie rēķini un noguldījumi krājkasēs.

51. VALSTS KREDĪTIESTĀŽU AIZDEVUMI.

Gadi.	Latvijas banka.	Zemes banka.	Hipotēku banka.	Kopā.
	Miljonos latos.			
1923.	11,5	6,6	—	18,1
1924.	40,8	19,0	—	59,8
1925.	102,7	31,2	—	133,9
1926.	123,1	46,8	3,4	173,3
1927.	134,5	77,6	14,8	226,9
1928.	133,8	111,5	21,0	266,3

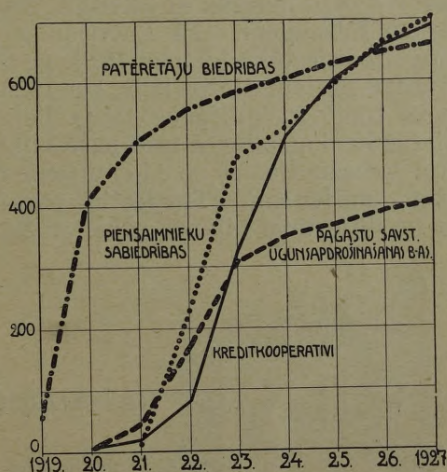
Valsts kredītiestāžu aizdevumu suma nemitīgi ir pieaugusi. Latvijas bankas kredīti importa tirdzniecībai ir sašaurināti un tālab arī visa šīs bankas aizdotā suma ir mazliet samazinājusies. Turpretim strauji ir pie-

auguši zemes bankas aizdevumi. Tāpat ir palielinājušies hipotēku bankas aizdevumi, kaut gan tie samērā ar pilsētu būvniecības vajadzībām vēl vienmēr ir ļoti nelieli un dārgi.

52. KOOPERATIVO SABIEDRĪBU DIBINĀŠANA.

Gadi.	Patērētāju biedrības.	Kredit- kooperatīvi.	Pagastu sav- starp. uguns- apdrošināša- nas biedrīb.	Piensaimn. sabiedrības.	Kopā.
1919.	55	—	—	—	55
1920.	352	5	4	—	361
1921.	104	15	41	8	168
1922.	48	65	125	219	457
1923.	25	238	136	251	650
1924.	21	189	46	48	304
1925.	23	91	17	72	203
1926.	21	57	21	67	166
1927.	14	33	15	41	103
Kopā . . .	663	693	405	706	2 467

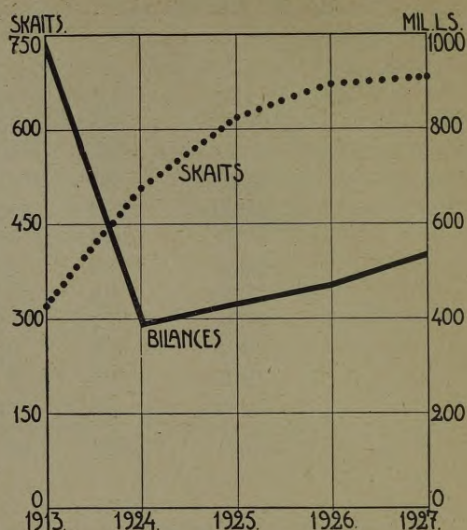
Kaŗa gados kooperatīvo organizāciju lielākā daļa bija savu darbību izbeiguŗas. Bet jau tūlīt pēc miera apstākļu nodibināŗanas sākās iedzīvotāju pašdarbība kooperācijas laukā, kuŗa ap 1923. gadu sasniedza savu kulminācijas punktu. Pavisam Latvijā nodibināŗas gandrīz 2 500 kooperatīvas sabiedrības, kuŗu starpā, kā darbības sekmju ziņā tā arī skaita ziņā, pirmo vietu ieņem piensaimnieku sabiedrības. Patērētāju kooperācija pēc dažām neveiksmēm ir zaudējusi savu popularitāti. Tomēr arī tagad visāda veida kooperatīvu skaits ir visai ievērojams un pārsniedz pirmskaŗa skaitu.

53. KREDITIESTĀŽU SKAITS UN BILANCES.

Gadi.	Skaits.	Bilances milj. latos.
1913.	322	968,2
1924.	504	382,6
1925.	615	430,0
1926.	671	475,8
1927.	683	539,4

Kreditiestāžu skaits ir strauji pieaudzis un ir lielāks nekā pirms kara. Kreditiestāžu starpā skaita ziņā pirmo vietu ieņem krāj-aizdevu savienības, kuŗu 1927. gadā bija 588 ar 82,1 miljonu latu lielu bilanci. Turpretim atlikušo, 89 akciju un sabiedrisko banku un savstarpīgo kredītbiedrību bilance bija 453,8 miljonus latu liela. Ja arī kredītkooperatīvu skaits ir lielāks nekā tam vajadzētu būt un pēdējā gadā jaunu iestāžu dibināšana ir mitējusies, tad tomēr *kreditiestāžu bilance nemitīgi turpina pieaugt un tagad sastāda 55,9% no pirmskara summas.* Jāievēro, ka kara gados Latvijas kredītiestāžu kapitāli bija pilnīgi izputējuši un kredītiestādēm sava darbība bija jāuzsāk ar pavisam niecīgiem līdzekļiem. Tā Latvijas pilsetu kredītiestāžu bilance 1913. gadā bija 128 miljonus latu liela, bet 1920. gadā tikai 2,9 miljonus latu liela. Biržas bankas bilance tanī pašā laikā bija samazinājusies no 84,5 miljoniem uz 2,8 miljoniem. Turpretim tagad šo kredītiestāžu bilance atkal ir 22,9

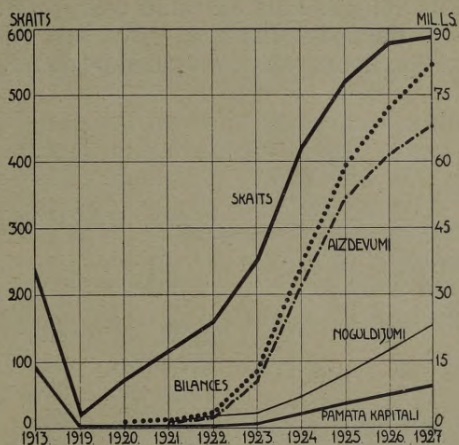
miljonus latu liela. Tirdznieciskā un rūpnieciskā kredīta iestāžu bilance ir pēdējo astoņu gadu laikā pieaugusi no 11 miljoniem līdz 453,8 miljoniem, kas mūsu apstākļos ir uzskatāms par ļoti ievērojamu pieaugumu.

54. KRĀJ-AIZDEVU SABIEDRĪBAS.

Gadi.	Skaits.	Biedru skaits.	Pamata kapitāls.	Aizdevumi, Noguldījumi, Balance.		
		Miljoņos	latos.			
1913.	236	113 300	14,3	.	.	175,8
1919.	17	11 000	0,1	.	.	.
1920.	72	32 000	0,1	0,8	0,9	1,6
1921.	117	52 000	0,1	1,0	1,1	1,7
1922.	161	56 100	0,2	2,5	1,4	3,5
1923.	251	72 400	1,0	10,6	3,5	12,8
1924.	422	107 600	3,3	31,8	7,4	36,6
1925.	524	145 400	5,8	51,0	12,3	59,3
1926.	580	165 800	7,8	61,0	17,8	72,2
1927.	588	172 669	9,7	68,1	23,5	82,1

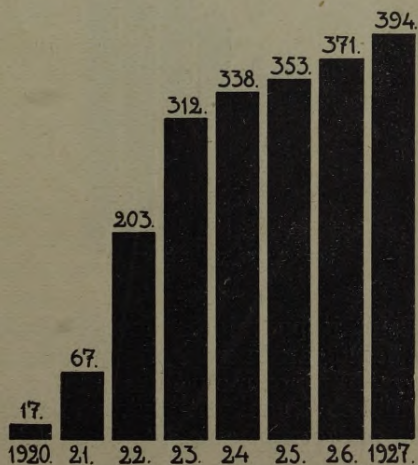
Krājaizdevu sabiedrību skaits tagad ir ievērojami lielāks nekā pirms kara, kas, varbūt, nav vēlama parādība, kaut gan tagad visa valsts teritorija ir apklāta ar kredītkooperatīvu tīklu. Turpretim neapšaubami pozitīva parādība ir *kredītkooperatīvu pamata kapitāla strauja pieaugšana*. Kamēr 1920. g. tas sastāvēja tikai no 0,1 miliona latu, tikmēr tas tagad ir 9,7 miljonus latu liels un tā tad ir gandrīz simtkārtojies un iztaisa 68% no pirmskara pamatkapitāla. Gandrīz tikpat straujā kārtā ir pieaugusi noguldījumu suma, kuŗa ir palielinājusies no 0,6 miljoniem 1920. gadā uz 23,6 miljoniem latiem 1927. gadā.

Šie skaitļi liecina, ka kredītkooperatīvi pamazām atkal iekaro to redzamo vietu mūsu saimnieciskā dzīvē, kuŗi tiem piekrita pirms kara.

55. SAVSTARPĒJĀS UGUNSPAPDROŠINĀŠANAS BIEDRĪBAS.

Gadi.	Skaitis	Biedru skaits.	Apdrošinājuma suma milj. latos.
1920.	17	2 000	0,5
1921.	67	7 500	1,8
1922.	203	22 900	22,7
1923.	312	40 400	58,2
1924.	338	49 300	95,4
1925.	353	55 400	133,7
1926.	371	62 800	179,9
1927.	394	66 800	.

Savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrību skaits ātri pieaug un jau tagad apklāj ar savu tīklu visu valsts

teritoriju. Tāpat pieaug šo biedrību biedru skaits, kuŗš astoņu gadu laikā ir palielinājies 33-kārtīgi. Tanī pašā

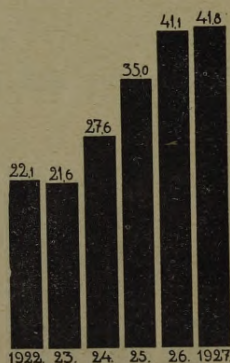
laikā apdrošinājumu suma ir palielinājusies 360-kārtīgi. Biedrību kapitāls vēl nav liels un tālab bieži praktizē pārāpdrošināšanu. Bez šeit minētām kooperatīvām ugunsapdrošinā-

šanas biedrībām vēl darbojas apdrošināšanas biedrības uz akciju biedrību pamatiem ar ievērojami lielāku rīcības kapitālu nekā kooperatīvās biedrības.

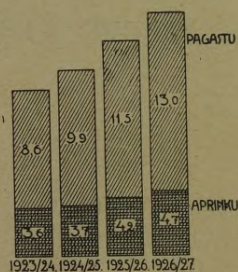
56. PAŠVALDĪBU BUDŽETI.

Gadi.	Pilsētas. Miljonos	Apriņķi. latos.	Pagasti. latos.	Kopā
1922.	22,1	.	.	.
1923./24.	21,6	3,6	8,6	33,8
1924./25.	27,6	3,7	9,9	41,2
1925./26.	35,0	4,2	11,5	50,7
1926./27.	41,1	4,7	13,0	58,8
1927./28.	41,8	4,8	.	.

Pilsētu budžeti miljonos latos.

Lauku pašvaldību budžeti miljonos latos.

Vietējo pašvaldības iestāžu darbības lauks ar katru gadu pieaug un pašvaldību nozīme un svars kļūst redzamāks. To spilgti raksturo pašvaldību budžetu pieaugums. Pašvaldību izdevumi dažādām labierīcēm tagad iztaisa vairāk nekā $\frac{1}{3}$ no valsts izdevumiem. Pirmo vietu pašvaldību izdevumos ieņem sociālā apgādība un tautas izglītība. Pašvaldību vajadzī-

bām 1926. gadā caurmērā viens pilsētnieks maksāja 69 latus, bet viens lauku iedzīvotājs 14,3 latus. Kamēr valsts pirmajos pastāvēšanas gados pašvaldību ievērojama daļa strādāja ar iztrūkumiem, tikmēr tagad ar pavisamniecīgiem izņēmumiem izdevumus sedz ar pašu pašvaldību ienākumiem.

57. IENĀKUMA NODOKLIS.

Ienākuma lielums latos.	Maksātāju skaits.				Ienākumi 1 000 latos.			
	1924./1925.	1925./1926.	1926./1927.	1927./1928.	1923.	1924.	1925.	1926.
1 300— 1 500	34 806	36 961	39 466	61 070	48 369	51 073	54 800	83 084
1 500— 2 000	18 728	18 221	20 973	22 992	31 786	31 397	35 913	39 111
2 000— 6 000	12 754	15 057	18 048	19 378	38 522	47 043	55 833	60 719
6 000—10 000	1 024	1 622	1 985	2 138	7 870	12 871	15 233	16 177
10 000—20 000	426	840	893	953	5 765	11 565	12 029	12 753
20 000 u.vairāk	144	271	274	312	4 626	10 100	8 651	10 634
Kopā	67 882	72 972	81 639	106 843	136 938	164 049	182 459	222 478

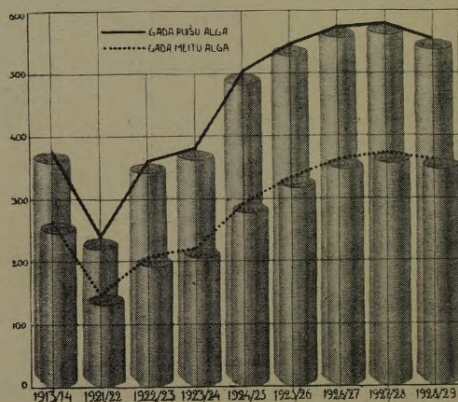
Skaitļi par ienākuma nodokli var sniegt ainu par tautas labklājības līmeni, kaut gan ir neapšaubāms, ka vispārīgi ienākumi ir stipri lielāki nekā deklarēts nodokļu inspektoriem. Ienākumu nodokli tagad maksā sākot ar 1 300 Ls lieliem gada ienākumiem. Pēdējos 4 gados nodokļu maksātāju skaits ir ievērojami palielinājies, pieaugdams no 67 882 personām līdz 106 843. Tādā kārtā uz 100 perso-

nām, kuŗas 1924. gadā pelnīja vairāk nekā 1 300 Ls, tagad ir 157 šādu personu. Ienākumu suma tanī pašā laikā ir vēl vairāk palielinājusies, jo uz 100 Ls ienākumiem 1924. g., tagad ir 162,5 Ls. Nodokļu maksātāju skaits ir pieaudzis visās grupās, bet visātrāki ir pieaudzis lielo nodokļu maksātāju skaits. Uz 100 personām, kuŗām 1924. gadā bija 6—10 000 Ls lieli ienākumi, tagad ir 209 šādu personu. Tāpat ir palielinājies personu skaits ar 10—20 000 Ls ienākumiem no 100 līdz 224 un ar ienākumiem pāri par 20 000 Ls no 100 1924. gadā — 217 — 1927. gadā. *Latvijas pilsoņu ienākumi ar katru gadu ir palielinājušies.* Nemitīgi ir pieaudzis personu skaits ar samērā lielākiem ienākumiem un ienākumu kopsuma pastāvīgi ir pieaugusi visās nodokļu maksātāju grupās. Šie skaitļi nepārprotami liecina, ka turība Latvijā nemitīgi palielinās.

IX. Strādnieku algas un nodrošināšana.

58. LAUKSTRĀDNIEKU ALGAS.

Gadi.	Gada puisim.	Gada meitai.
1913./14.	375 Ls	265 Ls
1921./22.	240 „	150 „
1922./23	360 „	210 „
1923./24.	380 „	225 „
1924./25.	500 „	295 „
1925./26.	545 „	335 „
1926./27.	575 „	365 „
1927./28.	580 „	375 „
1928./29.	555 „	365 „

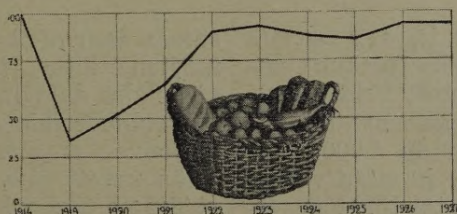

Latvijas strādnieku lielākā daļa vēl vienmēr ir laukstrādnieki. Tālab laukstrādnieku algas lielums raksturo lielas Latvijas iedzīvotāju daļas eksistences nosacījumus. *Laukstrādnieku ienākumi salīdzinot ar pirmskara laiku ir stipri palielinājušies.* Gada puisa caurmēra alga pie brīva uztura pirms kara bija 375 Ls jeb 140 zelta rubļi, bet tagad sastāda 555 Ls (208 zelta rbļ.). Gada meitas caurmēra alga ir palielinājusies, salīdzinot ar pirmskara laikmetu no

265 Ls uz 365 Ls. Tādā kārtā rēķinot zeltā, puisa alga ir palielinājusies par 48% un meitas alga par 38%. Tomēr Latvijas laikā algas ir vairāk nekā dubultājušās, jo 1921./22. gados tā bija ievērojami mazāka nekā pirms kara. Protams, ir jāievēro ka kara laikā zelta pirkšanas spēja ir pamazinājusies un tomēr to ņemot vērā laukstrādnieka realā alga ir palielinājusies par 20%. Tādā kārtā laukstrādnieku materialais stāvoklis tagad ir labāks nekā jebkad agrāk.

59. VIENKĀRŠA STRĀDNIKA ALGA RĪGĀ.

Gad.	Alga par 8 st. darba dienu Ls.	3024 ca rādīju skaits, ko strād- nieks par savu dienas algu var nopirkt.	Realalga.
1914.	2,65	3,63	100
1919.	1,10	1,25	34
1920.	1,70	1,89	52
1921.	1,60	2,46	68
1922.	2,15	3,26	90
1923.	2,50	3,38	93
1924.	2,80	3,18	88
1925.	3,00	3,13	86
1926.	3,20	3,40	94
1927.	3,30	3,40	94

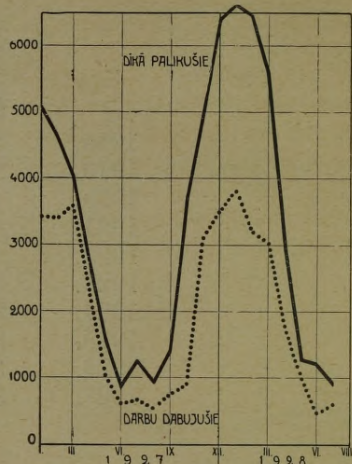

Pirmajos pēckara gados Rīgas strādnieka alga zeltā bija salīdzinot ar pirmskara laiku samazinājusies uz pusi un reālā alga pat par divām trešdaļām samazinājusies. Kopš 1919. gada strādnieku algas pastāvīgi ir palielinājušās un tagad strādnieka alga zeltā ir par 24% lielāka nekā pirms kara. (No 2,65 Ls līdz 3,30, vai no viena zelta rubļa uz 1 rbl. 24 kp.) Latvijas laikā *strādnieku algas, aprēķinot zeltā, pilsētās ir trīskārtojušās*. Tāpat ir pieaugusi arī strādnieku reālā alga, kura salīdzinot ar 1914. gadu 1919. gadā iztaisīja tikai 34%, bet 1927. g. 94%. Tādā kārtā pilsētu strādnieku algas uzrāda pieaugošu tendenci un jau tagad gandrīz sasniedz pirmskara līmeni. — Valsts

un komunalās iestādēs nodarbināto strādnieku un zemāko kategoriju ierēdņu reālās algas tagad ir lielākas nekā pirms kara. Turpretim augstāko ierēdņu algas ir zemākas nekā pirms kara. Tā Rīgas pilsētas pirmās kategorijas ierēdnis saņem rēķinot zeltā, 1927. gadā taisni uz pusi mazāk nekā pirms kara. Mazāk nekā pirms kara saņem atalgojumu pirmo 8 kategoriju ierēdņi, turpretim zemāko kategoriju ierēdņu atalgojums ir lielāks un pēdējā kategorija to saņem uz 100 zelta latiem 1914. gadā, tagad 192 latus. Tā tad strādnieku un kalpotāju atalgojums ir pieaudzis un ievērojami ir samazinājusies difference starp labāki un sliktāki atalgotām personām.

60. BEZDARBS UN SABIEDRISKI DARBI.

Gadi.	Reģistrēto bezdarb. skaits.	Ar darbu apgādāto bezdarbnieku skaits.	Palikuši bez darba.
1920.	1 552	274	1 278
1921.	4 254	925	3 329
1922.	6 533	1 743	4 790
1923.	4 819	1 796	3 023
1924.	3 174	1 187	1 987
1925.	4 425	1 704	2 781
1926.	4 320	1 533	2 787
1927.	5 122	1 991	3 131

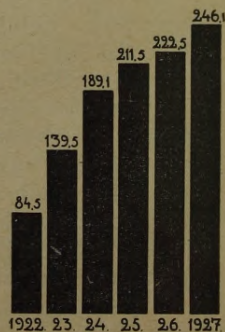

Kā visās valstīs tā arī Latvijā piecos ziemas mēnešos pieaug bezdarbnieku skaits. Tomēr lielākais reģistrēto bezdarbnieku skaits pie mums svārstās tikai ap 5 000. Šis skaits ir ļoti neliels, jo citās valstīs tas bieži sasniedz simtus tūkstošus un pat miljonus un bezdarbnieku pabalsti tur bieži prasa milzīgus izdevumus. Latvija bezdarbnieku pabalstiem iz-

sniedz caurmērā pa gadu no 1,1—1,7 miljonus latos, pie kam šo līdzekļu vislielākā daļa izdota kā darba alga pie sabiedriskiem darbiem nodarbinātiem. Arī pirms kara Latvijas pilsetās nereti bija novērojams sāpīgi sajūtams bezdarbs, bet tad nevienam nenāca prātā rūpēties par strādniekiem, kuriem nav iespējams atrast nodarbošanos.

61. SLIMO KASĒS APDROŠINĀTIE.

1922.	84 538
1923.	139 522
1924.	189 137
1925.	211 544
1926.	222 519
1927.	246 076

Slimo kasu tīkls pie mums ir reti plaši izkopts un tagad 13,2% no visiem valsts iedzīvotājiem, kuri pie tam pieder pie sabiedrības nemantīgākiem slāņiem, ir nodrošināti saslimšanas gadījumos. Kad ievēro, ka Latvija vēl vienmēr pieder pie valstīm ar samērā lielu mirstību un ka dzimstība nav liela, tad rūpēm par tautas veselību jāieņem redzamu vietu valsts saimniecībā. 1927. g. slimo

kasu kopizdevumi iztaisija 12,8 miljonus latos, pie kam šī suma sastādās no apdrošināto strādnieku, uzņēmēju un valsts maksām. Bez tam ir spēkā likums par apdrošināšanu nelaimes gadījumos un ārstu palīdzību lauku iedzīvotājiem. Veselības kopšanas jautājumi ar to vienmēr pilnīgāki nokārtojas un Latvija drīz nacionālās higiēnas ziņā ieņems izcilus stāvokli.

Gala vārds.

Pievestās 61 tabele un diagramas raksturo pārgrozības mūsu dzīves svarīgākās nozarēs. Piemēru skaitu varētu ievērojami paplašināt un runāt par daudzām mazāk svarīgām lietām, kurās ir konstatējama tā pati tendence. No galīga posta, no nabadzības vārda pilnā ziņā, bez līdzekļiem, bez ilgstošas palīdzības no ārienes, ienaidnieku aplenkta — Latvija sāka savu patstāvību. Pagājuši tikai desmit gadi un šinī šajā laika sprīdī daudzās dzīves nozarēs ir ne tikai izpostītais atjaunots, bet salīdzinot ar stāvokli pirms kara, ir pat novērojams ievērojams solis uz priekšu. Šeit nodrukātās 61 tabele runā par svarīgākām dzīves nozarēm. Tās liecina, ka Latvijas valsts un tauta ir pastrādājusi milzīgu sabiedriski derīgu darbu. Latvijas naidnieki pirms desmit gadiem un vēl ilgi pēc tam raudzījās ar nicināšanu un neuzticību uz jaunradīto Latvijas republiku. Apgalvoja, ka tā nevarēs pastāvēt, tai trūkstot cilvēku, kas prot pozitīvi strādāt, tā saimnieciski bez Krievijas panīkšot, tā izjukšot un iziršot. Arī tagad bieži, ļoti bieži, atskan sūdzības par nepanesami grūtiem laikiem, par to, ka Latvija saimnieciski nevar attīstīties, ka intelligentiem un uzpēmīgiem cilvēkiem pārāk šaurs darba lauks, ka bankroti un ūtrupes putina tautu u. t. t. Ir nenoliedzami, ka cīņa dēļ saimnieciskās eksisten-

ces pie mums ir ļoti grūta. Ir tiesa, ka daudzām iedzīvotāju grupām ir jāpārvar ļoti lielas grūtības, lai pastāvētu.

Kad palūkojamies uz šo negatīvo parādību cēloņiem, tad starp daudziem izcilus nozīme piekrit trijiem apstākļiem. Pirmais un svarīgākais, kas atstāj dziļu iespaidu uz daudziem blakus apstākļiem, ir tas, ka *mēs esam kara izpostīta zeme* un ka *tagadējā paaudze ir piespiesta pastrādāt darbus, kurus normalos apstākļos veic paaudžu laikā*. Šo apstākli, kaut gan kopš kara beigām ir pagājuši tikai astoņi gadi, daudzi piemirst un mēro mūsu apstākļus ar apstākļiem kara laikā neitralās zemēs vai arī salīdzina tos ar pirmskara apstākļiem. Tas ir pamatu pamatos nepareizi. Novērtējot tagadējo stāvokli nekad nedrīkstam aizmirst kādos apstākļos atradamies pirms desmit un pat sešiem vai septiņiem gadiem. Daudzas saimnieciskas grūtības ir radušās no tā, ka plašas iedzīvotāju aprindas karam izbeidzoties ķērās pie atjaunošanas darba ar nelokamu enerģiju un darba prieku. Izpostītais atjaunojās gandrīz acīm redzami. Kur bija nepieciešams vieniņi darbs un enerģija, tur panākumi bija lieli, bet visur, itin visur bija nepieciešami arī līdzekļi, bija vajadzīgs kapitāls, bet tā nebija nevienam. Pie lauksaimniecības grūtību galveniem cēloņiem pieder tas, ka

tagad nedaudzu gadu laikā ir pāstrādāts darbs, kuru agrāk izdarīja daudzos gadu desmitos. Kad palūkojamies uz vecu lauku saimniecību, kuŗa ķarā nav izpostīta, tad redzam dzīvojamo ēku, kuŗa ir celta ap gadu simteņu maiņu, redzam kūti, kuŗas ir celtas īsi pirms ķarā, redzam citas saimniecības ēkas, kuŗas celtas astoņdesmitos gados un redzam kādu riju vai klētīnu, kuŗa būvēta jau pirms gadusimteņa. Nekas nav vienā gadā celts un radīts. Tēvi un vec-tēvi ir strādājuši, lai dēli varētu izmantot viņu darba augļus. Bet tagad bija citādi. Viss bija nopostīts un viss bija jārada no jauna. Trūkstošo kapitalu aizņēmās. Par aizdevumiem bija jāmaksā lieli procenti, tie bija uz īsiem termiņiem. Atjaunošanas darbam izdarītie parādi nospieŗ saimniecības. — Arī valsts bija piespiesta atjaunot visu valsts saimniecību. Tas prasīja izdevumus, prasīja naudu. To vajadzēja iegūt tieŗu un netieŗu nodokļu ceļā. Tāpat kā privātām saimniecībām, arī valsts saimniecībā bija īsā laikā jārada ļoti daudz, lai sakārtotu ķarā izpostīto. Tālab nodokļu nasta bija pārāk smaga. Gan Latvijā nodokļi, salīdzinot ar citām zemēm nav lieli, gan katra pilsoņa maksātā nodokļu suma bagātai tautai būtu viegli nesama, bet Latvijas tauta bija galīgi nabaga un privato saimniecību atjaunošana arī prasīja lielus izdevumus. Tālab nodokļu nasta ir smaga, vēl vairāk kad ievēro, ka valsts īsā laikā ir sakrājuŗi ļoti lielus līdzekļus un ar nodokļu sumām ir izdarījusi darbus, kuriem parasti lieto vai nu privatu kapitalu vai izdara ar aizņemtu naudu, lai nastas izdalītu uz vairākām paaudzēm. Bet mums nebija privata kapitāla un līdz šim dažādu iemeslu dēļ nav noslēgts ārējs aizņēmums.

Bet bez šiem saimniecisko grūtību cēloņiem vēl ir citi, kurius bieŗi nepareizi apgaismotus skāŗi skandinā. It seviŗķi pilsētās dibināti daudzi saimnieciski pasākumi, pie kam dibinātājiem nebija savu līdzekļu un bieŗi nebija arī vajadzīgo zināŗanu radītā uzņēmuma vadīŗanai. Tie bija cilvēki, kuri ķarā gados bija raduŗi spekulatīvos pasākumos īsā laikā pelnīt milzīgas sumas. Šie ļaudis arī normalos laikos ar aizņemtu naudu gribēja gūt tādu pat peļņu. Tas izrādījās par neiespējamu. Daudzi šāda rakstura pasākumi bankrotējuŗi, daudzi pārdzīvo lielas grūtības. Un tālab sūdzības par šaurumu un sliktiem apstākļiem. Tanī pašā laikā darbojas sekmīgi tie pasākumi, kuri vada lietpratēji un kuri dibināti uz zolīdiem pamatiem. Un tādu ar katru gadu rodas vairāk, kamēr nezolīdiem uzņēmumiem kā tirdzniecībā tā arī rūpniecībā ir jāizzūd un šis smagais izlases process patiesībā ir uzskatāms par saimniecisku izveŗeŗoŗanos un atŗvabināŗanos no parazītiskām eksistencēm, kuŗas radīja ķarā un pirmie pēķķarā gadi.

Smagi nospiedoŗu iespaidu atstāŗ arī tas, ko dienas preŗe atzīmē par panamām un korupciju. Var iegūt iespaidu ka valda negodīgums, ka visu vada ļauna griba, ka nav neviena uz kā var paļauties, ka valsts un sabiedriskie līdzekļi galvenā kārtā aiziet necēŗus. Šāds iespaids var rasties, kad lasām politiski noskaņoto presi, pie kuŗa spārna tā arī nepiederētu vai arī sensāciju ķāros dienas laikrakstus. Ir nenoliedzama patiesība, ka ķarā gadi ir atstājuŗi demoralizējoŗu iespaidu uz visplaŗākām aprindām. Ir tiesa ka noziedzība tagad ne tikai Latvijā, bet visā pasaulē ir lielāka nekā agrāk. Ķarā gados valstis, tautas, ķarā vadonŗi, ķarā spēķa nodaļas un atŗviŗķi vīri ir

laupījuši. Nedaudzos mēnešos atsevišķas personas kļuvušas bagātas. Šīs tieksmes nevar īsā laikā izzust. Tāpat kā pirmajos pēckaŗa gados vispārīgi noziedzība bija lielāka un tagad pakāpeniski ik gadus iet mazumā, tāpat arī ir ar noziegumiem pret valsts un sabiedrības mantu. Bet šinī lietā nedrīkst aizmirst divus apstākļus. Mūsu valsts šaurajos apstākļos nereti piegriež lielu vērību tādiem notikumiem, kuŗiem citur paīetu gaŗām tos gandrīz neievērojot. Ja kāds provinces policijas vai pasta ierēdnis ir nozudis ar samērā nelielu naudas sumu, tad šo notikumu izceļ, tad zagļa portreja parādās laikrakstos un ja šādu notikumu pie mums arī nav vairāk kā citur, tad šo notikumu ilustrēto aprakstu pie mums ir vairāk kā citur. Tas rada iespaidu, ka pie mums ir sliktāki nekā citās zemēs un ka agrāk bija labāk, kaut gan nedrīkstam aizmirst, ka ierēdņu negodīgums pie mums ir arī mantojums no krievu laikiem, kad šo negodīgumu ieradums sankcionēja un tauta reti dzirdēja par lietām, kuŗas tagad sacēļ dibinātu sašutumu, bet kuŗas toreiz slēpa no plašākas publikas. Bet galvenais tomēr ir tas, ka uz vienu negodīgu darbinieku nāk simtiem čaklu, godīgu un nesavtīgu darbinieku, kuŗu klusais ikdienas darbs paliek neievērots, par kuŗu nerunā, bet kuŗu sabiedriski derīgā darba sakopojums rada valsts un tautas progresu.

Šinī grāmatiņā pievestie aukstie un objektīvie skaitļi runā nepārprotamu valodu. Latvijas valsts un tauta ir visgrūtākos apstākļos gājuši milzu soļiem uz priekšu. Visgrūtākais ir pārvarēts. Ja līdzšinējie sasniegumi vēl galvenā kārtā dziedēja karā sistās brūces, vēl tikai atjaunoja izpostīto, tad nākotne sola panākumus, kuŗi mūs un visu valsti pacels pāri visiem agrākiem sasniegumiem, radīs nākotni, kuŗā Latvijas pilsoņi varēs labāki dzīvot, nekā latvju tauta jebkad ir dzīvojusi. Ir sekmīgi pārvarētas pārāk lielas grūtības, ir pastrādāts tik milzīgs darbs, ka nevar rasties šaubas par Latvijas nākotni, bet, taisni otrādi, jānostiprinās pārliecībai, ka tā tauta, kuŗa prata panākt to, kas ir panākts pēdējos desmit gados, pratīs novērst arī pāri palikušos šķēršļus un grūtības un pratīs radīt sev cienīgus apstākļus.

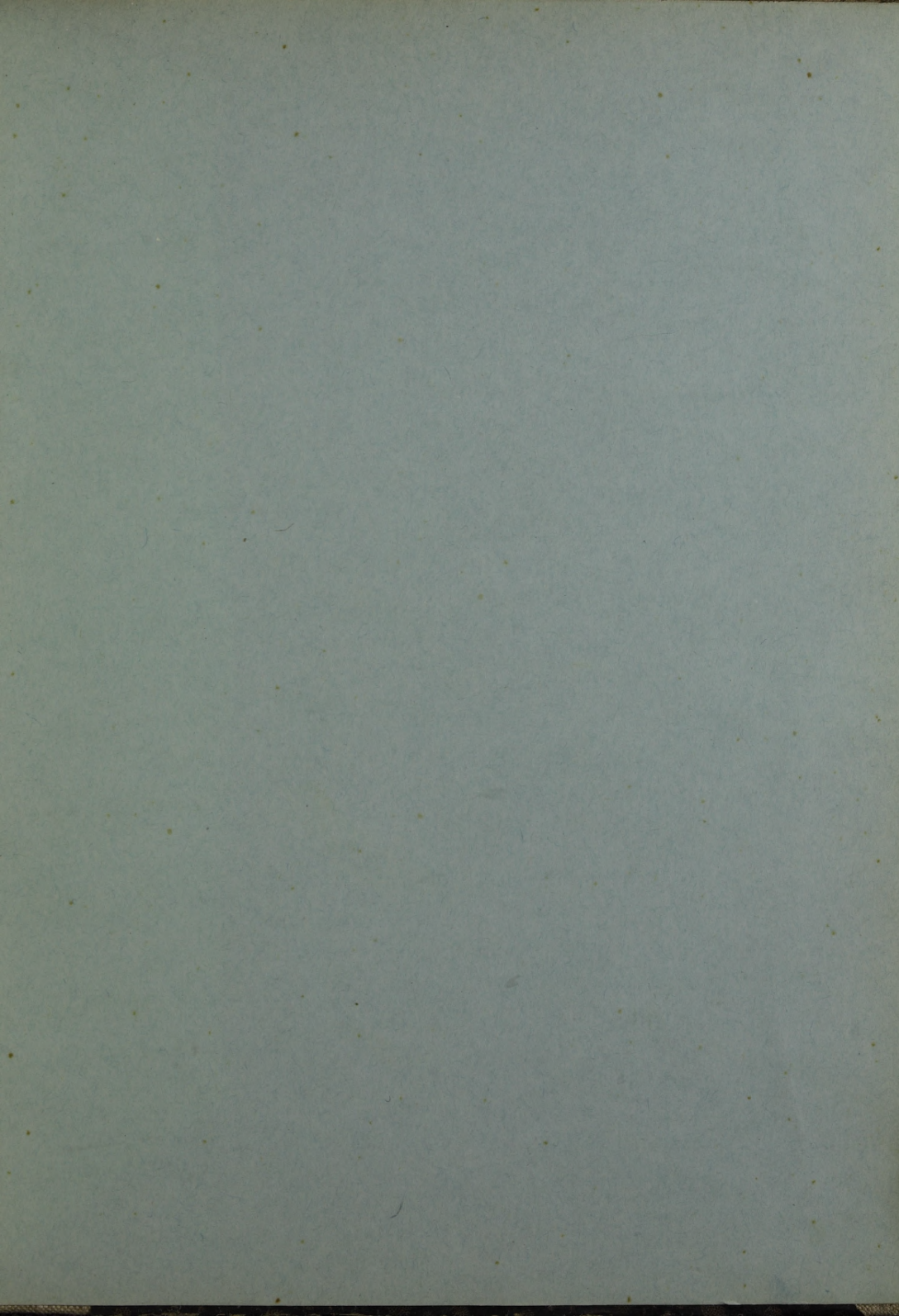
Ja vēl vienmēr ir lielas, dažūkārt šķietami nepārvarāmas grūtības, ja vēl vienmēr ir negatīvas parādības, kuŗas izsauc dibinātu sašutumu, ja vēl vienmēr viss nav tā kā to vēlētos redzēt, tad tomēr atskatoties uz 10 gados pastrādāto, var ar lepnumu nākt pie slēdziena ka ir panākts vairāk nekā vislielākais optimists varēja cerēt. Līdzšinējie ieguvumi ir labāka ķīla tam, ka nākotne, un pie tam vistuvākā nākotne, dos mums jaunus un vēl lielākus panākumus, ka nākošie desmit gadi Latviju vēl ātrāk tuvinās labklājībai un labierīcībai.

SATURA RĀDĪTAJS.

	Lpp.
Ievads	3
I. Iedzīvotāji	5
1. Iedzīvotāju skaita pieaugšana	5
2. Iedzīvotāju biežums	6
3. Laulātie, dzimušie un mirušie	6
4. Iedzīvotāju nacionālais sastāvs	7
5. Latviešu procents Rīgā	9
6. Strādājošo iedzīvotāju nodarbošanās	10
7. Strādājošo cilvēku procents	12
II. Tautas izglītība	13
8. Lasītpratēju procents apgabalos	13
9. Lasītprasana un tautība	14
10. Skolas apmekljošo bērnu procenti	15
11. Skolu un skolnieku skaits	16
12. Avižniecība un grāmatniecība	17
13. Tautas bibliotēkas	19
14. Teatru apmeklētāju skaits	19
15. Sports	20
III. Lauksaimniecība un zveja	21
16. Zemes īpašumi	21
17. Centralās zemes ierīcības komitejas piešķirto fonda zemju vienību skaits	22
18. Sējumi	23
19. Vidējā raža	25
20. Mājlopi	26
21. Pienāimnieku sabiedrības	28
22. Valsts zemes bankas aizdevumi	29
23. Jūras zvejniecība	30
IV. Rūpniecība	31
24. Rūpniecība un amatniecība	31
25. Rūpniecības uzņēmumi un strādnieku skaits	32
26. Rūpniecības ražojumu vērtība	33
27. Fabriku inspekcijā reģistrētie tvaini	34
V. Tirdzniecības flote un kuģu kustība	35
28. Jūras tirdzniecības flote	35
29. Latvijas ostās ienākušie kuģi	36

	Lpp.
VI. Ārējā tirdzniecība	38
30. Ārējās tirdzniecības bilance	38
31. Eksports	39
32. Imports	42
33. Tranzīts	44
VII. Satiksme	45
34. Dzelzceļu gaums un ritošais inventārs	45
35. Vilcienu kustība	46
36. Pasts	47
37. Telegrāfs	48
38. Telefons	49
39. Automobilu un motocikleti	50
40. Zemes ceļi	51
41. Preču pārvadājumi pa iekšējiem ūdens ceļiem	52
VIII. Valsts bilance, nauda, kredīts, kooperācija un ienākumi	53
42. Valsts bilance	53
43. Valsts ārējie parādi	54
44. Valsts budžets	54
45. Latvijas bankas bilances galvenie posteni	55
46. Valutas stabilizācija	56
47. Latvijas bankas naudas zīmju apgrozība un nodrošinājumi	57
48. Ārzemju valutas krājumi Latvijas bankā	58
49. Naudas apgrozība	58
50. Noguldījumi	59
51. Valsts kredītiestāžu aizdevumi	60
52. Kooperatīvo sabiedrību dibināšana	61
53. Kredītiestāžu skaits un bilances	61
54. Krāj-aizdevu sabiedrības	62
55. Savstarpējās ugunsapdrošināšanas biedrības	63
56. Pašvaldību budžeti	64
57. Ienākuma nodoklis	65
IX. Strādnieku algas un nodrošināšana	66
58. Laukstrādnieku algas	66
59. Vienkārša strādnieka alga Rīgā	67
60. Bezdarbs un sabiedriski darbi	68
61. Slimo kasēs apdrošinātie	69
Gala vārdi	70

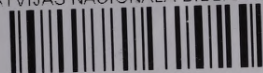
L7700.

29. OKT. 1928

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309046508